

Keravan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma

KERAVA

ERVO

**Keravan kaupungin
esiopetuksen opetus-
suunnitelma**

1.8.2025

Kasvatus- ja opetuslautakunta 11.5.2016/51 §, 10.6.2019/77 §,
15.6.2022/61 §, 14.6.2023/ 52 §, 11.12.2024/102 §, 21.5.2025/ 47§

ERAVA

KERVO

Nimi	Keravan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma
Tiivistelmä	Keravan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2025 alkaen. Paikallinen opetussuunnitelma on laadittu sekä suomenkieliselle että ruotsinkieliselle esiopetukselle yhteiseksi. Keravan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma on siirretty e-perusteisiin ja tulee päivityksineen voimaan 1.8.2025.
Kunta	Kerava
Hyväksymispäivämäärä	21.5.2025
Julkaistu	16.6.2025

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma.	1
1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.	1
1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.	1
1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut.	4
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.	6
2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	6
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	9
2.3. Arvoperusta.	10
2.4. Oppimiskäsitys.	11
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	12
2.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	19
3. Esiopetuksen toimintakulttuuri.	20
3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	20
3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	22
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	24
3.4. Paikallisesti päätettävät asiat.	26
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.	27
4.1. Monipuoliset työtavat.	27
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	28
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	29
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.	42
4.5. Paikallisesti päätettävät asiat.	45
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki.	46
5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen.	46
5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.	47
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.	48
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot.	49
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen.	52
5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi.	54
5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.	55
5.3.3. Tukea koskeva päätös.	56
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö.	58
5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö.	58
5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö.	59

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä.	60
5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus.	60
5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu.	62
5.5.3. Muut opetuspalvelut.	63
5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä.	64
5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen.	64
5.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	65
6. Opiskeluhoolto.	66
6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma.	66
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus.	71
7.1. Paikallisesti päätettävät asiat.	71

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys,¹ jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus².

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista.³ Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoito.

1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä⁴. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä tai toimipaikoissa. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain⁵ mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

1 Perusopetuslaki (628/1998) 14 §

2 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

3 Perusopetuslaki 14 §

4 Perusopetuslaki 15 §

5 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (610/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § (377/2022)

- yhdenvertaisuuslain⁶ mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävä kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- tasa-arvolain⁷ mukainen tasa-arvosuunnitelma.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy⁸ opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia⁹ lukuvuosittain esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä tai toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä¹⁰. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin sekä saavutettaviin ja esteettömiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman¹¹ yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa lapsilla on perusopetuslain¹² turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea¹³. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen¹⁴ kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus¹⁵ on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa

6 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

7 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 a § (1329/2014)

8 Perusopetuslaki 15 §

9 Perusopetusasetus (852/1998) 9 §

10 Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013) ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

11 Perusopetuslaki 15 §

12 Perusopetuslaki 30 §

13 Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)

14 Perusopetuslaki 4 a luku (1090/2024)

15 Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)

opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Keravalla opetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon seuraavat paikalliset suunnitelmat

- Keravan kaupunkistrategia 2025
- varhaiskasvatussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- tasa- arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- vuorovaikutus- ja tunnetaitojen tukemisen pedagoginen malli
- kiusaamiseen puuttumisen malli
- esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelma
- esiopetuksen järjestyssäännöt
- esiopetuksen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma
- yleisen, tehostetun ja erityisen tuen valikot
- turvallisuussuunnitelma
- kestävän kehityksen suunnitelma
- kansainvälisyysohjelma
- Keravan varhaiskasvatuksen digitaalisen osaamisen suunnitelma
- Keravan liikuntasuunnitelma
- Keravan kulttuurikasvatussuunnitelma
- arvioinnin vuosikellot
- muut Keravan lasten ja nuorten palvelujen tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat, pedagogiset mallit ja päätökset

Keravan lasten ja nuorten palveluiden toiminnasta vastaava lautakunta hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä ja ruotsinkielistä esiopetusta varten. Keravan esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu kaikille esiopetuksen yksiköille yhteisenä. Esiopetusyksikköjen lukuvuosisuunnitelmilla täsmennetään, miten esiopetussuunnitelmaa toteutetaan esiopetusryhmissä vuoden aikana.

Keravan lasten ja nuorten palveluiden toimialan tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Keravan esiopetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Lasten ja nuorten palveluiden vastuualueen ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä Keravan paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Keravan lasten ja nuorten palveluiden toimiala tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma¹⁶ laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään*
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua*
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään*
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen*
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan*
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon*
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille*
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään*
- laaditaanko tasa-arvolain¹⁷ sekä yhdenvertaisuuslain¹⁸ mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä.*

Keravalla paikallinen esiopetussuunnitelma laaditaan lasten ja nuorten palveluiden toimialan yhteisten ohjeiden mukaisesti yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Opetussuunnitelman tekemiseen on osallistettu kommentoitimahdollisuuksilla päiväkodin johtajia, henkilökuntaa, lapsia, huoltajia sekä Keravan liikunta- ja ruokapalveluja. Keravan esiopetussuunnitelma on laadittu erikseen suomen- ja ruotsinkielistä esiopetusta varten. Vuosittaiset esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmat tehdään yksikkökohtaisesti. Huoltajat ja sidosryhmät voivat tutustua esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmiin esiopetusryhmässä.

Keravan esiopetuksessa jokaiselle lapselle tehdään lapsen henkilökohtainen esiopetussuunnitelma, joka on Keravalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, vuosittain.

Keravan paikallinen esiopetussuunnitelma on tehty yhteistyössä tarvittavilta osin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Yhteistyötä on tehty muun muassa

¹⁶ Perusopetusasetus 9 §

¹⁷ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 a §

¹⁸ Yhdenvertaisuuslaki 6§

alueellisissa opiskeluhoitoryhmissä sekä sähköisillä kyselyillä ja kommentointimahdollisuuksilla. Muut tarvittavat yhteistyökumppanit, kuten taideoppilaitokset, urheiluseurat ja yksityiset päiväkodit ovat olleet mukana esiopetussuunnitelman laadinnassa heitä koskevin osin.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuva ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen (luku 5).

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin¹⁹ sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatustalakeja ja sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta²⁰. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä varhaiskasvatustalake²¹.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuustalake²², tasa-arvotalake²³, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus²⁴ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus²⁵, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista²⁶, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007²⁷ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet²⁸. Esiopetukseen sovelletaan myös hallintotalake²⁹ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta³⁰.

Suomen perustuslain³¹ mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

19 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

20 Perusopetuslaki 1 § (1136/2003)

21 Varhaiskasvatustalake (540/2018) 12 § (1228/2020)

22 Yhdenvertaisuustalake

23 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta

24 Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

25 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

26 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

27 K:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

28 Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

29 Hallintotalake (434/2003)

30 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

31 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta³². Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan³³. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta³⁴. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloittamista edeltävänä vuonna³⁵, mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta³⁶. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Perusopetuslain³⁷ mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa³⁸.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden³⁹, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia⁴⁰. Pidennetyn oppivelvollisuuden⁴¹ (voimassa 31.7.2026 saakka) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.a. Varhennetun oppivelvollisuuden⁴² (voimassa 1.8.2026 alkaen) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.b. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen⁴³.

Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin varhaiskasvatustalakea⁴⁴ ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita⁴⁵.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

32 Perusopetuslaki 4 § (1288/1999)

33 Perusopetuslaki 26 a § (1040/2014)

34 Varhaiskasvatustalake 12 §

35 Perusopetuslaki 27 §

36 Perusopetuslaki 10 §

37 Perusopetuslaki 2 §

38 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §

39 Perusopetuslaki 9 §

40 Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

41 Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 §

42 Oppivelvollisuuslaki 2 §

43 Perusopetuslaki 6 § ja Varhaiskasvatustalake 12 §

44 Varhaiskasvatustalake 15 a § (1183/2021)

45 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) luvut 2.1 ja 5

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta⁴⁶. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia⁴⁷. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria⁴⁸, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön⁴⁹. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä⁵⁰ ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain⁵¹ mukaisia kasvatustieteen ja kasvatustieteiden keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut⁵² julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Keravalla esiopetuksen opetuskieli on suomi ja ruotsinkielistä esiopetusta hankitaan ostopalveluna yksityisestä päiväkodista. Ruotsinkielinen esiopetus noudattaa valtakunnallisia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja Keravan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

Esiopetuksen toiminta-ajoista päättää toimialajohtaja. Esiopetusyksikön lukuvuosisuunnitelmat hyväksyy varhaiskasvatusjohtaja. Lisäksi varhaiskasvatusjohtaja hyväksyy lukuvuoden aikana yksiköiden lukuvuosisuunnitelmien muutokset.

Päivittäinen esiopetusajaksi on neljä tuntia päivässä. Esiopetusyksiköt voivat suunnitella itsenäisesti esiopetusajan toimintapäivän sisään lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti. Esiopetuksen lisäksi järjestetään esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta sitä tarvitseville lapsille. Esiopetusajaksi ja esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus muodostavat eheän, kokopäiväpedagogiikkaan pohjautuvan päivän. Tällöin esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen toiminnot voivat vaihdella ajallisesti eri yksiköiden välillä. Esiopetusryhmän henkilökunta suunnittelee lapsiryhmän päivät niin, että jokaiselle lapselle tulee esiopetusta vähintään neljä tuntia päivittäin ja esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus nivoutuu toiminnallisesti joustavasti ja esiopetusta tukien esiopetuksen ympärille muodostaen lapselle eheän ja laadukkaan päivän. Keravan esiopetuksessa lepoikäntäytäjä järjestetään lapsen tarpeiden mukaisesti.

Ennen esiopetusvuoden alkua huoltajat saavat ohjeet esiopetukseen ilmoittautumiseen liittyvistä asioista.

46 Perusopetuslaki 3 §

47 Perusopetuslaki 31 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

48 Perusopetuslaki 31 §

49 Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

50 Perusopetuslaki 35 §

51 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003)

52 Perusopetuslaki 4 § (1288/1999) ja 7 §

Huoltajien mielipiteitä ja palautteita kuullaan päivittäisissä kohtaamisissa huoltajien kanssa, huoltajille suunnatuissa tapahtumissa ja vuosittain asiakakyselyjen kautta. Yhtenä yhteistyön muotona opetushenkilöstön ja huoltajien välillä käytetään digitaalista portfoliota ja sähköisiä kanavia. Keravalla esiopetuksesta käytettävästä materiaalista päättää esiopetusta antavan päiväkodin johtaja ja opettajat.

Keravalla turvallisessa oppimisympäristössä painotetaan ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista. Keravan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä myös yhteinen toimintamalli kiusaamisen ehkäisemiseen ja kiusaamiseen puuttumiseen.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaana kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhteistyössä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen⁵³ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöönsä, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan⁵⁴ ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku

53 Valtioneuvoston asetus 5 §

54 Perusopetuslaki 35 §

5). Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Keravan esiopetuksessa jokaiselle lapselle tehdään oma suunnitelma. Huoltajat ja opettaja miettivät lapsen kiinnostuksen kohteita, vahvuuksia, kehityksen haasteita ja tavoitteita. Suunnitelmassa tulee yhdistyä opettajan ja huoltajien sekä lapsen oma näkökulma sen hetkisestä tilanteesta. Suunnitelmassa huomioidaan lapsen puhumat kielet ja suomen kielen oppimisen tavoitteet. Yhteiset sopimukset ohjaavat lapsen opetusta, kasvatusta ja hoitoa sekä mahdollistavat lapsen yksilöllisyyden huomioimisen ryhmässä. Suunnitelmaan ja arviointiin palataan viimeistään keväällä yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa.

Keravan esiopetuksessa esiopetusryhmien lukuvuosisuunnitelman tulee pohjautua perusopetuslakiin sekä opetushallituksen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sekä Keravan kaupungin opetussuunnitelmaan.

Keravan esiopetuksessa poissaolot anotaan päiväkodin johtajalta. Opettaja keskustelee huoltajan kanssa lapsen mahdollisuudesta saavuttaa esiopetuksen tavoitteet ja huoltajan roolista poissaolojen aikaisten tavoitteiden saavuttamisessa.

2.3. Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁵⁵, perusopetuslain⁵⁶ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen⁵⁷ mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää taitojaan ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaiisiin perheisiin sekä kotien moninaiisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta⁵⁸.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävästä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä

55 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

56 Perusopetuslaki 3 a § (163/2022) ja 29 §

57 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

58 Valtioneuvoston asetus 2 §

täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden⁵⁹ periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Keravan kaupungin arvot ovat rohkeus, inhimillisyys ja osallisuus (Keravan kaupunkistrategia 2025). Varhaiskasvatukselle ja esiopetukselle on laadittu yhteiset arvot kaupunkistrategian mukaisesti. Jokainen arvo on pohdittu useasta eri näkökulmasta.

Rohkeus

Rohkeus on toisten hyväksymistä ja kohtaamista, ennakkoluulottomuutta, innovatiivisuutta ja aitoa läsnäoloa. Keravan esiopetuksessa lasta rohkaistaan olemaan oma itsensä ja näyttämään tunteensa. Lapsuutta ja lapsia arvostetaan. Lasta kannustetaan ja rohkaistaan ajattelemaan itse ja kokeilemaan erilaisia asioita.

Esiopetuksen henkilökunta kehittää työtään kokeillen ja arvioiden uusia toimintamalleja sekä menetelmiä. Esiopetuksen henkilökunta ottaa rohkeasti epäkohdat puheeksi arvostaen ja kunnioittaen jokaista osapuolta. Lasten leikkeihin heittäytyään. Lapsille asetetaan rohkeasti ja sensitiivisesti rajat. Esiopetuksen henkilökunta tukee sekä rohkaisee lasta hänen ilmaisussaan. Vuorovaikutustilanteissa ollaan aidosti läsnä, ja leikkeihin osallistutaan aktiivisesti. Henkilökunta tunnistaa omat tunteensa ja toimii ammatillisesti sekä toteuttaen rohkeasti omia vahvuuksiaan.

Inhimillisyys

Inhimillisyys on sensitiivisyyttä, toisen ihmisen ymmärtämistä, arvostamista ja kunnioittamista. Lapsiin, perheisiin ja kollegoihin suhtaudutaan sydämellisesti, hyväksyvästi, tasa-arvoisesti ja ammatillisesti. Jokainen lapsi ja esiopetuksen henkilökunnan jäsen saa olla oma itsensä. Lapsen persoonallisuus ja yksilöllisyys nähdään arvokkaana. Jokainen lapsi huomioidaan ja arjessa eletään yhdessä siitä iloiten.

Esiopetuksen henkilökunta vaalii arvokkaita inhimillisiä kokemuksia. Esiopetuksessa annetaan riittävästi aikaa läsnäololle, sylille ja halauksille. Positiivisuus nähdään pedagogiikassa voimavarana. Virheiden tekeminen on inhimillistä ja niistä opitaan.

Vuorovaikutuksessa ollaan rehellisiä ja empaattisia. Ratkaisukeskeinen ja vahvuusperustainen pedagogiikka tukevat varhaiskasvatuksen sensitiivisyyttä ja inhimillisyyttä.

Osallisuus

Osallisuus on kuulluksi ja kohdatuksi tulemista ja yhteisön jäsenenä olemista. Perhe, lapsi ja varhaiskasvattajat saavat yhdessä vaikuttaa esiopetuksen toimintaan, oppimisympäristöön, toiminnan järjestämiseen ja oppimiseen. Sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta vahvistaa osallisuutta. Jokaisella lapsella ja esiopetuksen henkilökunnan jäsenellä on oikeus olla yhteisön jäsen omana itsenään. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta.

Esiopetuksessa mahdollistetaan leikin edellytykset inklusiivisesti: Esiopetuksen henkilökunta tukee ja ohjaa leikkiä sekä huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omaan osallisuutensa asteeseen tilanteen mukaan. Henkilöstön fyysinen ja henkinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta. Esiopetuksen henkilökunta tukee lasten vuorovaikutussuhteita myönteiseen suuntaan.

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien,

59 Yhdenvertaisuuslaki 6 §

eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen⁶⁰ periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteinä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoimien ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä

⁶⁰ Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytyksensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloroja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

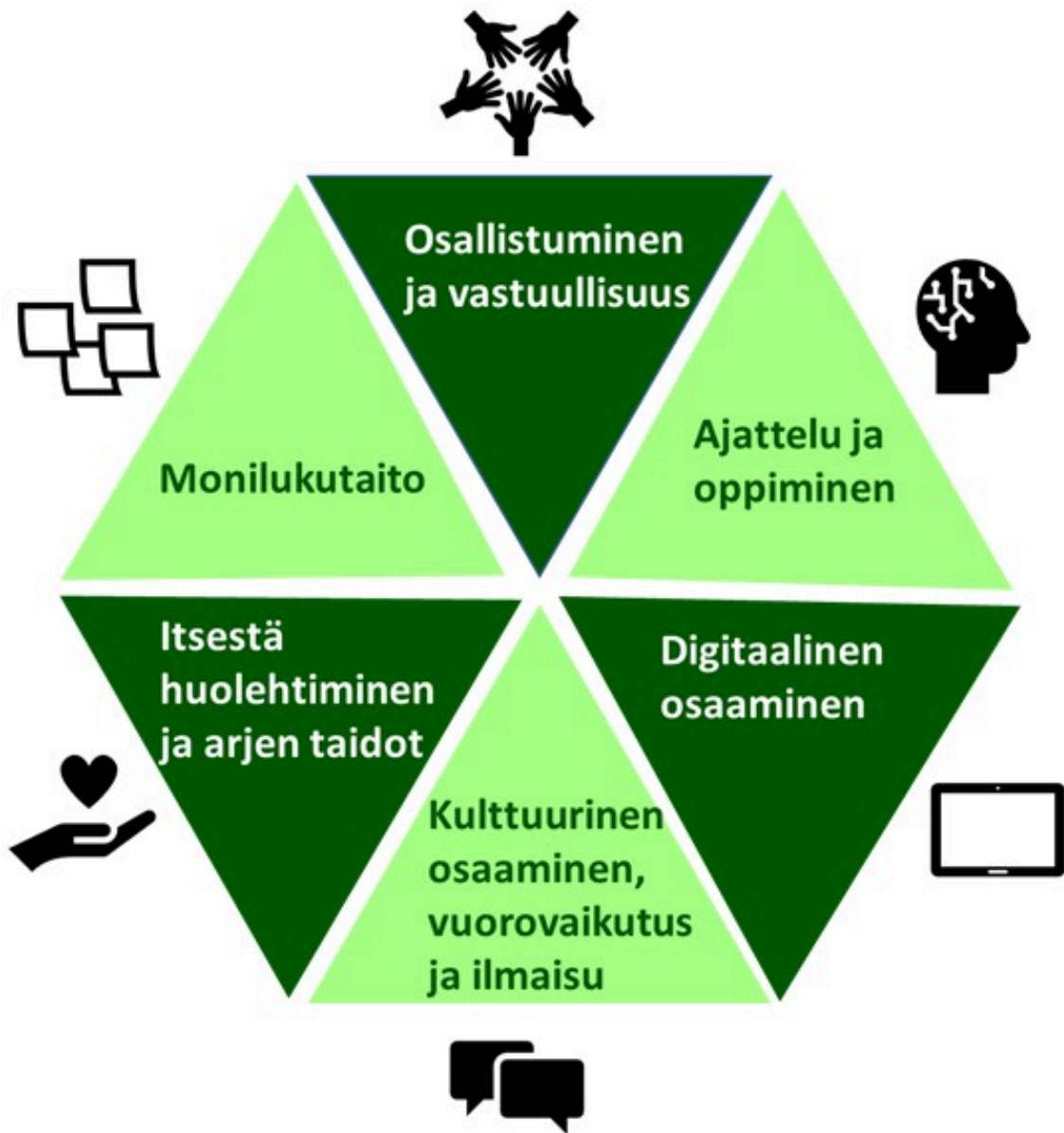
Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin⁶¹ kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

⁶¹ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

Kuva 1: Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa, Mukailten LTOL

Ajattelu ja oppiminen

Keravan esiopetuksessa lapsi nähdään tiedon etsijänä, tuottajana ja muokkaajana. Opettajan tehtävänä on auttaa lasta käsittelemään tietoa kriittisesti ja luoda edellytykset tutkivalle oppimiselle sekä yksin että ryhmässä. Tutkivan ja toiminnallisen oppimisen avulla halutaan herättää lapsen into ja motivaatio oppimiseen. Tutkiva ja toiminnallinen oppiminen esiopetuksessa pohjautuu lapsen oman ajattelun aktivoimiseen, lapsen tietämyksen hyödyntämiseen ja hetkeen tarttumiseen. Tämä mahdollistaa kokeilun, yrityksen ja erehdyksen kautta oppimisen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Keravan esiopetuksessa tehdään lukuvuoden aikana retkiä sekä kaupungin sisällä, lähikunnissa ja -kaupungeissa. Näin lapselle mahdollistetaan osaamista ja oppimista myös uusissa ja erilaisissa ympäristöissä.

Keravan esiopetuksessa nähdään, että myönteisyys kasvattaa myönteisyyttä. Esiopetuksessa ilmapiiriin tulee olla moninaisuuden hyväksyvä, jossa osallisuus ja yhteisöllisyyden tukeminen ovat merkittävässä roolissa. Erilaiset pienryhmät ja aikuisen malli sekä tuki kaverisuhteissa rohkaisevat ja kannustavat itseilmaisuuksiin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

15

Keravan kaupunki

www.kerava.fi kirjaamo@kerava.fi PL 123, 04201 Kerava (09) 29491

Keravan esiopetuksessa lapsella tulee olla mahdollisuus liikkumiselle ja fyysiselle aktiivisuudelle säännöllisin väliajoin päivän aikana. Esiopetuksessa toiminnallinen oppiminen on osa lapsen aktiivista elämäntapaa. Esiopetuksessa tarjotaan monipuolista ulkoilua, liikuntaa, ravintoa ja hetkiä rauhoittumiselle. Rauhoittuminen on tärkeää lapsen fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin kannalta, mutta rauhoittumishetkellä on myös pedagoginen merkitys. Keravan esiopetuksessa rauhoittumiselle ja levolle luodaan mahdollisuuksia joustavien käytänteiden mukaisesti lapsen tarpeet huomioiden.

Keravan esiopetuksessa pyritään toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Kestävä kehitys sisältää kolme eri osa-aluetta: sosiaalis-kulttuurinen, ekologinen ja taloudellinen kestävä kehitys. Sosiaalisessa ja kulttuurisessa kestävyudessa keskeistä on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle. Esiopetuksessa opetellaan pitämään itsestä ja toisista huolta sekä opetellaan valintojen tekemistä arjen asioissa kestävän kehityksen arvojen mukaisesti. Kannustamme ja ohjaamme elinikäisen oppimisen polulle, jossa korostuvat elämänilo, positiivisuus ja kiireettömyys sekä kunnioitus itseä, muita ja ympäristöä kohtaan.

Esiopetuksessa on tärkeää, että lapset oppivat pitämään huolta rakennetusta ja luonnollisesta toimintaympäristöstään. Lapsia ohjataan säästävään elämäntapaan ja luonnon kannalta järkevien valintojen tekemiseen. Keravan esiopetuksessa taloudellista kestävyyttä opetetaan lapsille muun muassa vastuunkantamisena tavaroista ja laitteista. Tärkeää on myös oppia käyttämään tavaroita ja laitteita asianmukaisella tavalla, jotta niiden käyttöikä pitenee.

Ruokakasvatus

Keravan esiopetuksessa ruokakasvatus ja ruokailutilanteet ovat ohjattua pedagogista toimintaa, jota toteutetaan joustavien käytänteiden mukaisesti suunnitellusti ja ruokakasvatuksen pedagogiset mahdollisuudet pohdittuna. Suunnittelun ja ohjauksen lähtökohtana ovat sensitiivisen vuorovaikutuksen, lapsilähtöisyyden ja osallisuuden periaatteet Varhaiskasvatuksen ruokailusuositusten (2018) mukaisesti. Yhteisten ruokailuhetkien kiireetön, myönteinen ja kannustava ilmapiiri lisää hyvinvointia, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tuo ruokailoa. Ruoka- ja ruokailukasvatuksen päätavoitteet liittyvät kestäväan hyvinvointiin, ruokasuhteeseen, vuorovaikutustaitoihin, ruokailutaitoihin ja hyvien tapojen omaksumiseen. Samalla tutustutaan ruokakulttuuriin ja opetellaan puhumaan ruoasta. (Terveyttä ja iloa ruoasta, varhaiskasvatuksen ruokailusuositukset, 2018, 62-77.)

Keravan esiopetuksessa harjoitellaan kouluruokailuun liittyviä käytänteitä ja taitoja, kuten ajanhallintaa. Ohjauksen merkitys korostuu, kun lapsi harjoittelee annostelevaan itse ruokansa ja aterioimaan aikaisempaa itsenäisemmin. Ruoka- ja ruokailukasvatuksen sisältöjä yhdistetään myös muihin osaamisen alueisiin ja oppisisältöihin sekä leikkiin.

Monilukutaito

Monilukutaitoa hyödynnetään monipuolisesti Keravan esiopetuksen toiminnassa. Osaaminen kehittyy suunnitelmallisen ja monipuolisen pedagogiikan avulla sekä tekemällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Oppimateriaalit ovat ilmaisultaan monimuotoisia ja lapselle merkityksellisiä. Esiopetuksessa lapset myös itse tuottavat, tulkitsevat ja käyttävät erilaisia oppimateriaaleja. Monilukutaidon alkeita voidaan myös harjoitella tutkien, keskustellen ja arvioiden erilaisia medioita. Monilukutaito kehittyy lasten suunnittelemassa, rikkaassa ja kehittyvässä leikissä kuten esimerkiksi erilaisissa roolileikeissä. Monilukutaidon oppimisen tukena hyödynnetään Keravan kirjastoa, museota, taidekeskusta ja muita yhteistyötahoja.

Kuva 2: Monilukutaito esiopetuksessa

Mediakasvatuksen avulla harjoitellaan mediataitoja ja kehitetään kriittistä medialukutaitoa, joka on osa monilukutaitoa. Tätä harjoitellaan lapsen oman mediatuottamisen kautta, lasten luomaa kulttuuria kunnioittaen. Tärkeää on oppia turvallinen ja monipuolinen toiminta mediassa yhdessä aikuisen ja toisten lasten kanssa. Hyödynnettäviä välineitä ovat esimerkiksi projektori, Ipad, lehdet, radio, puhelin, valokuvaus- ja videokamera, kuvat ja kirjat. Mediakasvatuksen myötä lasten sosiaaliset taidot sekä tunnetaidot kehittyvät. Mediakasvatuksen tavoitteena on, että lapsi innostuu median mahdollisuuksista ja sisältöjen tuottamisesta. Mediakasvatuksessa opitaan toiminnan kautta, jossa painottuvat tutkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja leikki.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Keravan esiopetuksessa edistetään lasten digitaalista osaamista yhdessä kotien kanssa. Keskeisiä teemoja ovat leikinomaisuus, eri välineisiin tutustuminen sekä vuorovaikutus- ja oppimistaitojen kehittäminen. Lapselle tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia kokeilla ja tuottaa itse sekä esittää omia tuotoksiaan muille. Tuotoksia voivat olla esimerkiksi valokuvat, elokuvat, animaatiot ja erilaiset tarinat, joiden aiheet nousevat lapsen omista kiinnostuksen kohteista ja tutusta ympäristöstä. Näin tuetaan erityisesti lapsen luovan ajattelun, itsetunnon kehittymistä. Lasta ohjataan myös yhdessä kokeilemiseen ja ryhmässä toimimiseen tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Varhaiskasvatuksen aikana luodaan pohjaa lapsen digitaalisen osaamisen kehittymiselle.

Esiopetuksessa sovelletaan jo varhaiskasvatuksessa opittuja työskentelytapoja ja niiden monipuolista hyödyntämistä syvennetään yksin ja ryhmässä tehtävien projektien ja tehtävien avulla. Lapsen oma toimiminen on keskeistä ja digitaalisuus tuodaan osaksi päivittäisiä oppimisympäristöjä yksilö- ja ryhmätyöskentelyn muodossa. Digitaalisia taitoja opitaan osana esiopetuksen sisältöjen opiskelua. Digitalisaation avulla tuetaan lisäksi vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa erilaisten tarinoiden, oppimispelien ja harjoitusten avulla. Lapsia ohjataan omaksumaan myös turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Keravan esiopetuksessa lasten vaikuttaminen ja osallistuminen näkyvät päivittäisessä toiminnassa. Lapset oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittamista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Esiopetuksen henkilöstö luo pohjaa myönteiselle ilmapiirille, jossa lapset kokevat tulevana kuulluksi. Lasten osallisuus toteutuu myös siten, että opettaja ja esiopetukseen osallistuva muu henkilöstö näkee lapsen tuen ja henkilökohtaisen kehittymisen tarpeen.

Keravalla on myös laadittu lasten- ja nuorten osallisuuden malli, jossa huomioidaan eri-ikäisten lasten osallisuus. Osallisuuden mallissa on pohdittu 0-5-vuotiaiden sekä 6-vuotiaiden osallisuuden tavat päätöksentekoon osallistumisessa, tiedollisessa osallisuudessa, sosiaalisessa osallisuudessa sekä edustuksellisessa osallisuudessa yksiköissä (6-vuotiaat). Mallia toteutetaan kaikissa varhaiskasvatuksen toimipisteissä ja esiopetuksessa. Osallisuus esiopetuksessa on lasten tasavertaista kuulluksi tuleamista, monipuolisten mahdollisuuksien luomista osallistumiseen

ja vaikuttamiseen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettelemista. Osallisuus on aikuisen herkkyyttä ja läsnäoloa lasten kanssa sekä kykyä havainnoida lasta esim. omaehtoisissa leikeissä sekä taitoa kuulla lasta aidosti. Jokaisella lapsella on oikeus oman mielipiteen ilmaisuun. Erityisesti lapsen ja huoltajien osallisuus tulee esiin lapsen esiopetussuunnitelman laatimisessa ja toteuttamisessa sekä arjen tilanteissa. Osallisuuden mallista on luettavissa lisää Keravan varhaiskasvatussuunnitelmasta.

Keravan esiopetuksessa lapset otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin muun muassa järjestämällä lasten kokouksia. Lapsille luodaan vaikuttamisen mahdollisuuksia, mutta myös opetetaan kantamaan vastuu omista valinnoista. Arvioinnin kautta lapset havainnoivat omaa ja ryhmän toimintaa sekä oppimisen kannalta oleellisia asioita.

Yrittäjyyskasvatus

Keravan esiopetuksessa yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsia löytämään omia vahvuuksiaan, sekä vahvistaa lapsien yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Lapset opettelevat asettamaan itselle tavoitteita, tutkimaan tekojen merkitystä tavoitteiden saavuttamisessa, harjoittelevat itseluottamuksen vahvistamista, vuorovaikutustaitoja, tiimityötaitoja, mielikuvituksen kasvattamista, toisten kunnioittamista, osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuutta.

Yrittäjyyskasvatuksessa lapsi nähdään aktiivisena toimijana, jonka aikuinen kohtaa valmentavalla työllä. Aikuinen mahdollistaa lapsen uteliaan, rohkean ja tavoitteellisen toiminnan. Lisäksi lasta kannustetaan kokeilemaan rohkeasti uusia asioita ja harjoittelemaan toimintaa muiden kanssa. Lapset opettelevat vahvuksien nimeämistä sekä vahvuksien tunnistamista itsessä sekä toisissa.

Kuva 3. Yrittäjyyskasvatus esiopetuksessa

Yllä olevan kuvan (kuva 3) mukaisesti yrittäjyyskasvatuksessa hyödynnetään paljon roolileikkejä eri ammanteista sekä monipuolisia oppimisympäristöä, leikkimarkkinoita, retkiä ja vierailuja paikallisiin yrityksiin, rahankäyttöön liittyviä pelejä sekä erilaisia laskutoimituksia muun toiminnan ohessa.

Yrittäjyyskasvatuksesta on tehty oheismateriaali henkilöstölle, jota voidaan hyödyntää kaikissa päiväkodeissa.

2.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta*
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta*
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.*

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja opiskeluhuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinna
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiseksi sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvä mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin ja oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhoillon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta, avointa vuorovaikutusta sekä yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Kielitietoisessa esiopetuksessa lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan perustaa moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä, kiusaamis- tai väkivaltilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa Opiskeluhoito kuvattuja turvallisuuteen liittyviä opiskeluhoitojen periaatteita sekä suunnitelmia.

Keravalla päiväkodin johtajat vastaavat yhdessä varhaiskasvatuksen vastuualueen ja lasten ja nuorten palveluiden toimialan kanssa esiopetuksen toimintakulttuurin toteutumisesta tässä suunnitelmassa kuvatulla tavalla ja ylläpitävät jatkuvaa pedagogisen toimintaympäristön kehittämistä. Keravan esiopetuksessa kulttuurien moninaisuutta arvostetaan ottamalla huomioon paitsi kielelliset ja uskonnolliset taustat, mutta myös erilaiset perhemuodot.

Keravan esiopetuksessa yksilön ainutlaatuisuutta yhteisön jäsenenä korostetaan esimerkiksi erilaisten teemapäivien tai viikon lapsi -toimintamallin avulla. Keravalla esiopetusikäisistä monikulttuurisista ja moninaisista perhetaustoista tulevia lapsia on paljon. Esiopetuksen toimintatapa ehkäisee ennakkoluuloja ja kehittää positiivista asennetta ja ymmärrystä moninaisuutta kohtaan.

Keravan esiopetuksessa leikki ja kokeilu, omatahtinen oppiminen ja itseilmaisu toteutetaan sekä pienryhmissä että koko ryhmän toimintana. Pienryhmätoimintaa esiopetuksessa toteutetaan joustavissa pienryhmissä, joissa lapsi pääsee harjoittelemaan taitojaan omista lähtökohdistaan hänelle kulloinkin sopivassa ryhmässä. Pienryhmiä muodostettaessa huomioidaan lasten tiedot, taidot ja kiinnostuksen kohteet sekä vertaisoppiminen.

Esiopetuksessa lasten hyvinvointia vaalitaan positiivisuuden kautta, vahvistetaan osallisuutta ja tunnetta yhteisöön kuulumisesta ja kuulluksi tulemisesta. Pedagogisilla ratkaisuilla vahvistetaan lasten toimijuutta, pystyvyyttä ja kehittymistä. Keravan esiopetuksessa opetellaan ja opitaan tunnistamaan positiivisia merkityksellisiä kokemuksia ja painotetaan kokeilemisen kulttuuria. Ideat ja ajatukset syntyvät kokeilemalla. Sekä onnistuminen että erehtyminen luovat pohjaa asioiden tarkastelulle eri näkökulmista ja kehittävät ajattelua. Rohkaisu, kannustaminen ja myötäylpeys ovat kokeilemisen kulttuurin ehtoja. Projektityöskentely on osa Keravan esiopetusta. Projektityöskentely tukee lasten tutkivaa ja toiminnallista oppimista. Projektityöskentelyssä huomioidaan lasten kiinnostuksen kohteet ja ideoita poimitaan lapsilta.

Keravan esiopetuksessa käytetään toiminnassa esimerkiksi lasten kokouksia, pienryhmiä ja lasten haastatteluja. Näillä turvataan mahdollisuus jokaisen lapsen kuulemiseen ja aloitteiden huomioimiseen. Muun muassa teknologian avulla lasten mielipiteet ja aloitteet saadaan näkyviksi. Opettajilla ja muulla esiopetuksen henkilöstöllä tulee olla myös herkkyyttä havaita lasten ideoita arjen toiminnoissa. Lasten toiveita sanoitetaan ja tuodaan esille ja lapset saavat osallistua esiopetuspäivien suunnitteluun. Toimintaa arvioidaan lasten kanssa yhdessä säännöllisesti. Keravan esiopetuksessa toimitaan lasten ja nuorten yhteisen osallisuuden mallin mukaisesti. Keravalla toteutetaan myös varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen vuorovaikutus- ja tunnetaitojen vuosikelloa ja kiusaamisen ehkäisemisen ja kiusaamiseen puuttumisen mallia. Lisäksi jokaisessa esiopetusryhmässä laaditaan ryhmän säännöt Keravan järjestyssääntöjen mukaisesti ja ryhmissä panostetaan ryhmäytämiseen. Lapsiryhmän ryhmäytämällä, kiusaamisen ehkäisemisen mallilla ja järjestyssäännöllä ehkäistään kiusaamista sekä mahdollista häirintää ja väkivaltaa esiopetusryhmissä.

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen⁶² tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Keravan esiopetuksessa aikaa ja tilaa järjestetään omatoimiselle leikille ja rauhalliselle yksinolle unohtamatta yhteistoiminnallisuuden mahdollisuutta. Tiloja järjestellessä otetaan huomioon, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa ympäristönsä viihtyvyyteen ja toimivuuteen. Lasten ideat ja ehdotukset oppimisympäristöjen muokkaamisesta kuullaan ja he pääsevät osallisiksi niiden järjestämiseen.

Keravan esiopetuksessa oppimisympäristö ei ole pysyvä ja opettaja vastaa yhdessä muun henkilöstön kanssa oppimisympäristön muokkaamisesta. Oppimisympäristö muuttuu ryhmän tarpeiden, lasten kiinnostuksen kohteiden ja tutkittavien asioiden mukaan. Lapset voivat yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa muokata oppimisympäristöjään, osallistua säännöllisesti oppimisympäristöjen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Esiopetuksessa rakennetaan liikuntaan houkuttelevia oppimisympäristöjä, joissa lapset kokevat liikunnan mukavana ja innostavana asiana.

Oppimiseen käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Keravan esiopetuksessa toteutetaan koko kaupungin yhteistä kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Suunnitelman kulttuuripolut toteutetaan yhteistyössä museotoimen, kirjastopalvelujen, Keravan opistojen ja mahdollisten muiden yhteistyötahojen kanssa. Kulttuuripolut tarjoavat lapsille esimerkiksi konserttielämyksiä, erilaisiin taidenäyttelyihin ja erilaiseen musiikkiin tutustumista, sekä innostavat lasta lukemisen ja kirjallisuuden pariin.

62 Valtioneuvoston asetus 4 §

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetustyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetustyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätöitä. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan⁶³ toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohdaksi on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kielivälikäytäntöjä. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista

63 Perusopetuslaki 47 a §

varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁶⁴. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Yhteistyö esiopetuksessa

Keravan kaupungilla on käytössä esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelma, jossa määritellään esi- ja alkuopetuksen yhteistyöalueet, yhteistyösuunnitelman tarkoitus, sisältö ja aikataulu. Yhteistyösuunnitelman tarkoituksena on kehittää yhdenvertaisesti esi- ja alkuopetuksen yhteistoimintaa koko kaupungin tasolla ja yhtenäistää esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen tiedonsiirtoprosessia. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyösuunnitelman mukaisesti lapset ja opettajat suunnittelevat lukuvuoden aikana neljä eri teemaista yhteistyötapaamista esiopetuksen ja alkuopetuksen ryhmien välillä. Toiminta suunnitellaan yhdessä lasten kanssa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajat ovat lapsensa kehityksen, kasvun ja oppimisen asiantuntijoita ja tämän vuoksi huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö perustuu tasa- arvoiseen, kunnioittavaan, avoimeen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen. Tavoitteena on, että lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät huolet ja haasteet tuodaan esille riittävän varhaisessa vaiheessa. Huoltajilla on ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu, samoin heillä on tärkein tieto omasta lapsestaan. Esiopetuksen henkilöstöllä on taas koulutuksen ja kokemuksen antama tieto ja osaaminen. Yhteistyö kodin kanssa tukee sekä perheen että opettajien kasvatustyötä. Keravalla sovittujen säännöllisten keskustelujen sekä sähköisten vuorovaikutuskanavien lisäksi esiopetuksessa voidaan järjestää avoimien ovien -päiviä.

Keravalla esiopetuksessa toteutetaan jokaisen ensimmäistä kertaa Keravalla varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa aloittavan perheen kanssa aloitusprosessi, jossa perheiden kanssa käydään palvelukeskustelut päiväkodin johtajan tai apulaisjohtajan kanssa, sovitaan opettajien kanssa käytävästä aloituskeskustelusta sekä sovitaan tarvittaessa lapsen tutustumisesta tulevaan esiopetuspaikkaan. Jokaiselle lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen suunnitelma (lapsen vasu), joka lähetetään lapsen tulevaan koulupaikkaan esiopetusvuoden päättyessä.

64 Perusopetuslaki 40 § (642/2010) ja 41 §

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Keravalla tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa koko esiopetuksen ajan ja myös nivelvaiheissa siirryttäessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta alkuopetukseen. Nivelvaiheessa esiopetusryhmän opettaja käy siirtokeskustelut esiopetuksen alkaessa lapsen päiväkotiryhmän opettajan, perhepäivähoitajan tai leikkikoulun opettajan kanssa sekä alkuopetukseen siirryttäessä alkuopettajan kanssa. Huoltajille tiedotetaan siirrettävistä tiedoista. Opetuksen ja oppimisen tuen ja opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeiset tiedot siirretään ohjeiden mukaisesti lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen.

Keravalla yhteinen esiopetukseen tutustumispäivä järjestetään samana päivänä kuin perusopetuksen kouluun tutustumispäivä.

3.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- *toimintakulttuurin kehittämisen paikalliset rakenteet ja vastuut*
- *toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt*
- *esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt*
- *yhteistyön rakenteet, tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa*
- *yhteistyön arvioinnin käytännöt.*

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen yksikkö tai toimipaikka voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmassa.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kehitystä ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päätelemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Leikki on lapsen tapa pohtia asioita. Leikki antaa lapselle välineen, jolla tutkia ja ymmärtää ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä. Yhdessä toisten kanssa leikeistä muodostuu yhteisöllinen, osallistava kokemus. Leikissä iloitaan, nautitaan ja lumoudutaan.

Opettajan ja muun esiopetuksen henkilöstön tehtävänä on mahdollistaa, rikastuttaa ja tukea lasten leikkejä sekä huolehtia puitteista, joissa leikki on mahdollista. Heidän tehtävänä on myös havainnoida ja kehittää lasten leikkitaitoja, jotta lapset pääsevät osallisiksi vertaisryhmään ja leikin kautta oppiminen on mahdollista.

Keravan esiopetuksessa huolehditaan siitä, että erilaisia työtapoja käytetään monipuolisesti, jotta lapset saavat mahdollisimman laajan näkemyksen ja kokemuksen erilaisista tavoista oppia. Esiopetuksessa pedagogiset työtavat perustuvat toiminnan eheyttämiseen ja kokonaisvaltaisuuteen. Kaikessa toiminnassa tulee olla osallistuva ja kehollinen ulottuvuus.

Esiopetuksessa painotetaan toiminnallista oppimista, jossa opitaan koko kehon kautta monella eri tavalla tehden esim. liikkuen, käsillä tehden ja leikkien. Ehyttävässä opetussuunnitelmassa opetus muotoutuu kokonaisuuksista. Kokonaisuudet liittyvät toisalta lapsen elämäntilanteeseen ja kiinnostuksen kohteisiin ja toisaalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Ehyttämisen tavoitteena on auttaa lasta jäsentämään omaa elämäänsä ja omia kokemuksiaan. Esiopetuksessa työskentelytapa on prosessimaista, joka mahdollistaa lapsen oman aktiivisuuden ja tietorakenteiden rakentumisen. Keskeistä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on vuorovaikutus lasten kanssa ja lapsille merkityksellisten kokemusten tuottaminen.

Kun opiskeltavat asiat sidotaan lapsen arkielämän tilanteisiin, lapsi havaitsee, että opituilla asioilla on käyttöarvoa. Lapset huolehtivat yhteisöllisesti esiopetusympäristöstä erilaisten arjen askareiden myötä, esimerkiksi oman ryhmätilan, käytävien ja pihan siisteydestä huolehtiminen sekä apulaisentehtävät.

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi⁶⁵ on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen⁶⁶ tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehityksestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsesta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan⁶⁷ kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä. Mahdollinen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sisällytetään osaksi arviointia.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja oppimisesta. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta⁶⁸ lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁶⁹. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kehityksen ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja

65 Perusopetuslaki 22 § ja Perusopetusasetus 14 §

66 Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012) 5 §

67 Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

68 Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

69 Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

lasten yhteistyöllä. Opetuksen järjestäjällä on oikeus saada ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä lapsen opetuksen kannalta välttämättömät tiedot. Tiedonsiirrosta tuen toteuttamista koskien määrätään luvussa 5. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä⁷⁰.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kehityksen ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁷¹. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Keravan esiopetuksessa oppiminen, opettaminen ja arviointi liittyvät kiinteästi toisiinsa. Arviointi on osa esiopetuksen arkea ja perustuu lasten, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön väliseen vuorovaikutukseen sekä aikuisen suorittamaan toiminnan havainnointiin. Huoltajat otetaan heti esiopetusvuoden alussa mukaan yhdessä seuraamaan lapsen kehitystä ja he täydentävät kuvaa lapsesta omilla havainnointi tiedoillaan.

Osana arviointia käytetään lasten itsearviointia. Lapset opettelevat itsearvioinnin tekemistä ja on tärkeää, että he ymmärtävät sen merkityksen. Oppimisen arviointiin ja myös itsearviointien täytyy kohdistua ensisijaisesti toimintaan, ei henkilöön, ja sen tulee vahvistaa koulunkäyntimotivaatiota ja oppimisen edistymistä. Itsetunnon vahvistamiseksi on tärkeää, että jokainen lapsi nähdään positiivisessa valossa.

Itsearviointi tukee lapsen itsetunnon ja minäkuvan kehittymistä. Itsearvioinnin tukena voidaan käyttää lasten omia tuotoksia esimerkiksi valokuvia, videoita, piirustuksia ja leikkejä. Lasten työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja tämän lisäksi tärkeitä ovat huoltajien havainnot. Kootun seurantatiedon pohjalta opettaja suuntaa opetusta, oppimisympäristöjä ja mahdollista tukea lapsille.

Keravan esiopetuksessa noudatetaan yhtenäisiä arvioinnin käytänteitä, jotka ovat kirjattu arvioinnin vuosikelloon. Lapsiryhmän kaveri- ja tiimityötaitoja toteutetaan ja arvioidaan syväoppimisen (Michael Fullan, New Pedagogies for Deep Learning) kaveri- ja tiimitaitojen taitoportaiden avulla. Taitoporrastyöskentelystä kerrotaan lisää kohdassa Minä ja meidän yhteisömme -oppimiskokonaisuuden yksityiskohtaisemmissa tavoitteissa (kpl 4.3). Esiopetusyksiköiden oman toiminnan arviointi ja kehittämiskohteet kuvataan lukuvuosisuunnitelmissa.

Keravalla jokainen esioppilas saa esiopetukseen osallistumisesta todistuksen esiopetusvuoden päätteeksi. Todistus pohja on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukainen.

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen

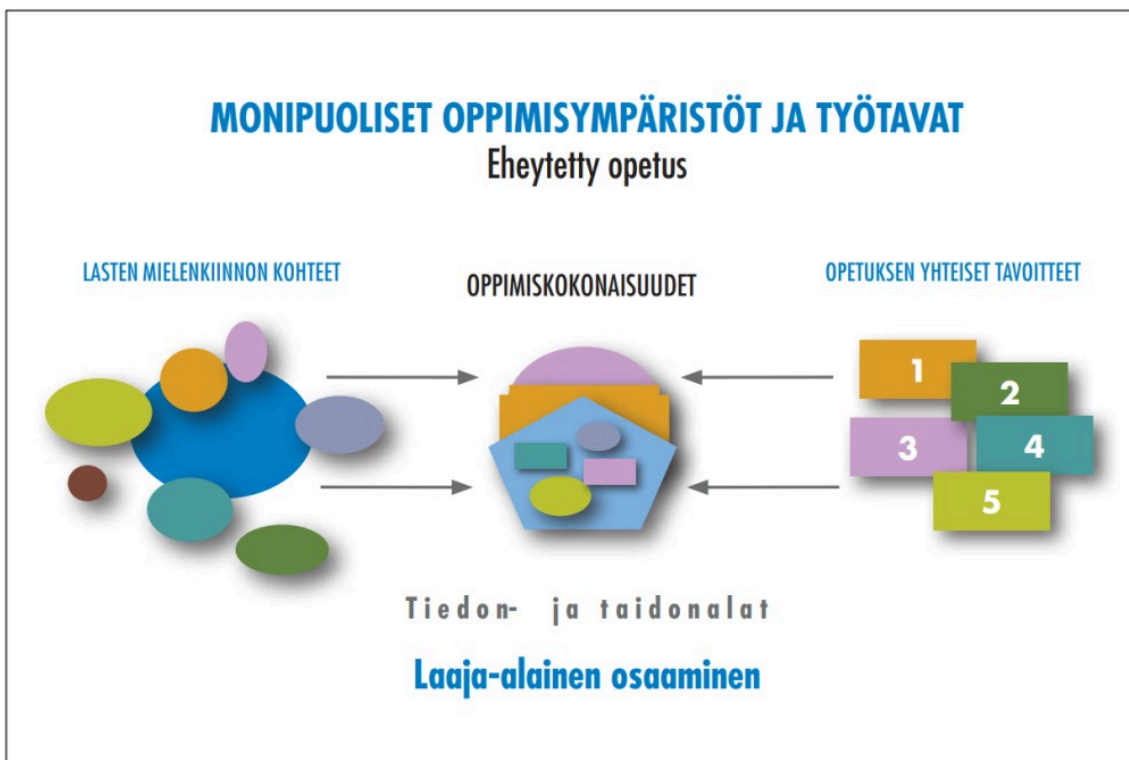
⁷⁰ Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

⁷¹ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat esiopetuksessa

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

30

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen

jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää lukuja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Esiopetuksessa opettaja tukee jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. **Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista.** Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten

vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumiseen ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämäнкыsymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten**

taitojen opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisuudesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmista arjen tilanteista. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Ilmaisen monet muodot

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Keravan esiopetuksessa ilmaisen eri muodot näkyvät päivittäisessä toiminnassa ja siinä korostuu lasten osallisuus. Ilmaisuun houkutteleva oppimisympäristö vaatii etukäteissuunnittelua. Välineiden ja materiaalien tulee olla helposti lasten saatavilla, jotta lapset saavat mahdollisuuksia monipuoliseen ilmaisuun. Lasten omat kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon ja lasten omiin ideoihin ja aloitteisiin tartutaan. Opettajan ja esiopetuksen muun henkilöstön ohjauksella on merkitystä lapsen kiinnostuksen herättäjänä ja työskentelytapa on projektinomaista.

Työskentely tapahtuu joustavissa pienryhmissä, työpareina sekä itsenäisesti. Toiminnan dokumentoinnissa hyödynnetään lasten toimijuutta muun muassa valokuvauksessa, sadutuksessa ja kuvataiteessa. Keravan esiopetuksessa hyödynnetään Keravan kulttuuripalvelujen, Keravan kirjaston ja taide- ja museokeskus Sinkan sekä lasten ja nuorten palveluiden toimialan laatimaa kulttuurikasvatussuunnitelmaa, jonka tavoitteena on tukea opetussuunnitelmien toteuttamista ja edistää lasten ja oppilaiden suunnitelmallista kulttuuri- ja taidekasvatusta opetussuunnitelmien mukaisesti. Kulttuurikasvatuksen esiopetuksen kulttuuripolku tarjoaa yhteisiä elämyksiä ja kokemuksia kuvataiteen, sanataiteen, kirjallisuuden ja musiikin äärellä.

Musiikillinen toiminta

Keravan esiopetuksessa **musiikillista** toimintaa toteutetaan sekä suunnitelluissa oppimistuokioissa että spontaaneissa arjen tilanteissa. Musiikki integroituu muihin oppimiskokonaisuuksiin ja on luonnollinen osa erilaisia projekteja. Esiopetuksen tavoitteena on myönteisen asenteen ja kiinnostuksen herääminen musiikkia kohtaan monipuolisten musiikillisten elämysten ja kokemusten kautta. Lapsella on mahdollisuus kuunnella, aistia, havainnoida ja tuottaa musiikkia sekä muodostaa myönteinen minäkuva musiikin tuottajana ja kokijana. Esiopetuksessa huomioidaan myös musiikkiperinteen säilyminen ja siirtyminen.

Keravan esiopetuksessa lapsia kannustetaan tekemään omia esityksiä, joita dokumentoidaan hyödyntämällä digitaalista välineistöä. Esiopetusikäiset lapset osallistuvat päiväkodin, yhteistyökoulun ja muiden tahojen järjestämiin tapahtumiin ja konsertteihin. Monipuoliseen

musiikkiin tutustumisessa huomioidaan ja hyödynnetään lapsiryhmän moninaisuus. Musiikinopetus pitää sisällään tutustumisen tasa- ja kolmijakoisiin rytmeihin ja taukoon sekä musiikin vastakohtapareihin. Lasten kanssa harjoitellaan hiljaisuuden ja äänien elämyksellistä kokemista. Lasten kanssa tehdään itse tuotettuja ääniä, improvisoidaan ja koetaan musiikin erilaisia tunnelmia (duuri-molli).

Käsityöt

Keravan esiopetuksessa **käsitöitä** tehdessä painotetaan onnistumisen ja ilon kokemuksia. Avaruudellista hahmottamista ja tilatajun kehittymistä tuetaan nikkaroinnin ja muun käsillä tekemisen, rakentelun ja tilan hahmottamisen kokemuksilla. Askartelemalla ja tekemällä käsitöitä erilaisista materiaaleista ja vaihtelevin työtavoin lapsi oppii käsittelemään erilaisia työvälineitä ja pitämään niistä huolta. Käsitöiden tekemisessä voidaan hyödyntää myös luonnon- ja kierrätysmateriaaleja. Kierrättämistä ja muita kestävään kehitykseen liittyviä asioita käsitellään pohdittaessa tutujen tuotteiden elinkaarta ja keksittäessä vanhoille tavaroille uusia käyttötarkoituksia. Käsitöiden tekemisessä menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi puutöitä, sormivirkkausta, ompelua, punontaa, kudontaa, huovutusta ja metallitöitä.

Kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus

Keravan esiopetuksessa **kuvallisen ilmaisun** keskeinen tekijä on leikkivä, kokeellinen ja tutkiva lähestymistapa sekä ilmaisun yksilöllisyyden arvostus. Opettaja ja muu esiopetuksen henkilöstö ohjaa ja organisoii lasten työskentelyä ja opastaa välineiden ja materiaalien käytössä. Lasten omat selitykset antavat tietoa kuvaan liittyvistä merkityksistä. Tärkeää on arvostaa lasten töitä pitämällä niitä esillä, dokumentoimalla niitä sekä keskustelemalla niistä. Lasten kanssa käydään vierailuilla museoissa tai taidenäyttelyissä.

Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Keravan esiopetuksessa lapsia kannustetaan omien esitysten tekemiseen. Draama on esiopetuksen taidemuoto ja opetusmenetelmä, joka on tavoitteellista ja vuorovaihteista ryhmätoimintaa. Draamatyöskentelyssä voidaan liittää useita sisältöalueita toisiinsa samanaikaisesti. Lapsen on mahdollista yhdistää **kehollista, sanallista, kuvallista ja musiikillista ilmaisua** vapaasti omalla tavallaan. Draaman avulla voidaan vahvistaa lapsen itsetuntemusta ja itsetuntoa sekä kokemustaosallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta. **Sanataidekasvatuksen** tarkoituksena on rohkaista lasta omaan ilmaisuun, kertomiseen ja kuunteluun sekä kehittää lapsen luovuutta ja ajattelutaitoja. Sanataiteessa on kyse vuorovaihtuksesta ja luovaan kielenkäyttöön liittyvästä kohtaamisesta toisen kanssa. Sanaleikit, riimittelyt ja lorut ovat luonteva, leikinomainen tapa lähestyä lapsen omaa kielellistä ilmaisua. **Lastentanssissa** tutustutaan leikinomaisessa muodossa tanssin perusteisiin, työskentelyyn ryhmässä, parin kanssa ja yksin. Tanssiminen yhdessä vahvistaa yhteisöllisyyttä, antaa elämyksiä ja vahvistaa itsetuntoa.

Kielen rikas maailma

Keravan esiopetuksessa kieli on keskeinen osa kouluvalmiutta: se on ajattelun ja itsesäätelyn väline yhdessä leikkimisen ja oppimisen kanssa. Kieltä opitaan toistamalla, vahvistamalla sekä oman luomisen ja tuottamisen kautta. Lapsiryhmän taitoja havainnoidaan esiopetusvuoden alussa, jotta saadaan käsitys lapsiryhmän kielellisen kehityksen vaiheesta. Keravan esiopetuksessa oppimisympäristön tulee tarjota lapselle monipuolisia **kielellisten taitojen** harjoittamisen mahdollisuuksia. Lapsen lukemis- ja kirjoittamistaidot kehittyvät vuorovaihtuksessa aikuisten ja toisten lasten kanssa. Lapsi edistyy näissä taidoissa parhaiten, kun opittavat ja harjoiteltavat asiat liittyvät jokapäiväiseen sosiaaliseen ja kulttuuriseen kanssakäymiseen. Tämän vuoksi lapsen kielellisen kehityksen seuraaminen ja tukeminen sekä kotona että esiopetuksessa on tärkeä lapsen kouluvalmiuksien kehityksen kannalta.

Keravalla kielen oppiminen huomioidaan kaikessa lapsille ominaisten toimintatapojen sisällöissä, oppimisympäristön muokkaamisessa ja esiopetuksen henkilöstön toiminnassa. Opetusmenetelminä voidaan käyttää leikkiä, loruja, riimittelyä ja monipuolista tutustumista kirjoitettuun kieleen. Lapsen mielenkiintoa voidaan herätellä erilaisten ilmaisujen, tekstien, sanojen, kirjainten ja äänneiden avulla. Lapselle tulisi antaa kokemuksia siitä, että puhuttu kieli voidaan muuttaa kirjoitetuksi ja kirjoitettu puheeksi.

Lapsi voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojen vuoksi. **Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen** kaikkina esiopetuspäivinä edistää lapsen kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta esiopetusyhteisössä. Lapsen omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa. Asiantuntijoilta saatavaa tietoa hyödynnetään suunnittelussa. Samalla suunnitellaan muitakin mahdollisuuksia esiopetuksen järjestämisessä. Tulkitsemisessa lapsella voi olla apuna erityisavustaja, tukiviittomat sekä muu käytössä oleva kommunikaatiota tukeva materiaali (esimerkiksi kuvakommunikaatio).

Keravalaisen esiopetuksen **kieliympäristö on moninainen**. Lapset kuulevat eri kieliä ja kohtaavat monenlaisista kulttuuritaustoista tulevia perheitä ja työntekijöitä päivittäin. Lapset tulevat tietoisiksi siitä, että maailmassa puhutaan eri kieliä. Esiopetuksen henkilöstön tehtävänä on omalla toiminnallaan osoittaa, että lapsen oma äidinkieli on arvokas. Kielikasvatusta suunnitellaan ja toteutetaan niin, että sekä suomea äidinkielenään puhuvien, että suomea toisena kielenä puhuvien lasten suomen kielen kehitys etenee mahdollisimman suotuisasti. Esiopetuksessa tulee huomioida myös äidinkieleltään suomenkielisten lasten kielellisten valmiuksien turvaaminen ja rikastuttaminen, jos ryhmässä on runsaasti muun kielisiä lapsia.

Opetuksessa käytetään erilaisia opetusmenetelmiä ja -välineitä monipuolisesti ja suunnitelmallisesti sekä tarvittaessa eriytetään toimintaa. Kirjasto- ja kulttuuripalvelujen monipuolista tarjontaa hyödynnetään opetuksessa.

Minä ja meidän yhteisömme

Historiallinen näkökulma

Kotikaupungin kulttuuritarjonnan hyödyntäminen tukee keravalaiseen identiteettiin kasvamista ja omiin juuriin tutustumista. Keravaa lähellä on myös Tuusulanjärven kulttuurimiljö, jonka **historiaan** ja nykypäivään tutustuminen nivoo historian ja kulttuurin lapsen kasvuympäristöön. Esiopetuksen henkilöstö rikastuttaa lasten käsitystä ajankulusta ja rakentaa yhdessä lasten kanssa kuvaa menneestä ja nykyisyydestä lapsille läheisten asioiden kautta esim. lelut ja leikit ennen vanhaan. Lasten omien huoltajien ja isovanhempien asiantuntemusta hyödynnetään kulttuuriperintöön ja historiaan perehtymisessä.

Yhteiskunnallinen näkökulma

Keravan esiopetuksessa lapset saavat kokemuksia tavoista vaikuttaa yhteisössään ja ympäristössään. Esiopetuksen henkilöstö suuntaa lasten kiinnostusta pohtimaan historiallisia ja **yhteiskunnallisia** ilmiöitä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapset saavat mahdollisuuksia tutkia sekä yhteiskunnan että koko maailman moninaisuutta. Turvallisuudesta huolehtiminen on arjen perustaito, johon lapsia harjaannutetaan. Keravalla on laadittu lasten- ja nuorten osallisuusmalli, jonka avulla harjoitellaan yhteiskunnallista vaikuttamista.

Toimintakauden alkaessa jokaisessa esiopetusryhmässä laaditaan Keravan esiopetuksen järjestyssääntöjen pohjalta lyhyet ja selkeät **ryhmän säännöt**. Säännöt muotoillaan positiivisiksi ohjeiksi ja niihin liitetään kuvatuki. Sääntöjen tarkoitus on edistää esiopetusyhteisön sisäistä järjestystä, esiopetuksen esteetöntä sujumista sekä turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Tavoitteena on taata jokaiselle esiopetusyhteisön jäsenelle oikeus työskentelyrauhaan, henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja omaisuuden suojaan sekä tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen kohteluun (Järjestyssääntöjen laatiminen, 2016, OPH, määräykset ja ohjeet 2. [Järjestyssääntöjen laatiminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)).

Keravan esiopetuksessa laaditaan esiopetusryhmälle yhdessä lasten kanssa syväoppimisen teorian (Michael Fullan, New Pedagogies for Deep Learning) mukaiset kaveri- ja tiimitaitojen taitoportaat. Syväoppimisen taitoportaiden avulla toteutetaan ja tehdään näkyväksi kaveri- ja yhteistyötaitoihin liittyvää lasten itsearviointia. Kaveri- ja tiimitaidot eivät kasva itsestään. Niitä pitää tavoitteellisesti harjoitella. Olennaista on harjoiteltavan taidon sanallistaminen etukäteen ja sen näkyväksi tekeminen esiopetusryhmässä. Kasvattaja ohjaa lapsia kertomaan ajatuksia

siitä, minkälaisia taitoja ja vahvuuksia tarvitaan ryhmässä sekä keinoja niiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on oppimisen syvyys eli vastuun asteittainen ottaminen omasta oppimisesta ja opitun siirtyminen toimintatavaksi.

Eettinen kasvatusta

Vastuuseen, kohtuullisuuteen, välittämiseen sekä huolenpitoon kasvattaminen ovat perusta muista ihmisistä ja ympäristöstä huolehtimiseen. Keravalla esiopetukseen luodaan arvostavan kohtaamisen toimintatavat. Lapsen kanssa pohditaan arvoja ja hyvän elämän kriteereitä. Lapsia ohjataan tekemään kestäviä, luonnon, ihmisten ja yhteiskunnan kannalta eettisiä valintoja. Lasten hyvinvointia, itsetuntemusta ja yhteisöllisyystaitoja sekä uskoa omiin mahdollisuuksiin muuttuvassa maailmassa vahvistetaan. Lapsen tulee ymmärtää, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

Lapsia ohjataan kunnioittavaan vuorovaikutukseen toisten kanssa. Heitä kannustetaan auttamaan apua tarvitsevia ja asettumaan heikomman puolelle. Toisten huomioon ottamiseen kuuluu hyvät käytöstavat ja positiivinen vuorovaikutus. **Eettisen kasvatuksen** tehtävänä on muun muassa turvata lapselle terveen itsetunnon kehittyminen, salliva tunneilmapiiri ja omatunto, joka erottaa oikean ja väärän. On tärkeää, että lapsi oppii tunnistamaan ja nimeämään omia tunteitaan, jolloin hänen on helpompi hallita myös omia tunnetilojaan. Aikuinen omalla esimerkillään antaa lapselle malleja tunteiden nimeämisessä ja käsittelyssä.

Keravan esiopetuksessa tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus eivät merkitse jokaisen lapsiryhmän pedagogiikan sisältöjen samanlaisuutta tai siihen pyrkimistä. Tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus toteutuu huomioimalla lasten yksilölliset sekä esiopetusryhmän yhteisölliset tarpeet. Esiopetusryhmien välillä toteutukset voivat olla erilaisia. Työille ja pojille mahdollistetaan esikuvia ja toimintatapoja lapsen yksilöllisen kiinnostuksen pohjalta, ei sukupuolen mukaisesti.

Katsomuskasvatusta

Keravan esiopetuksessa tutustutaan esiopetusryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin. Lasten esittämiä kysymyksiä, jotka liittyvät katsomuksiin, uskontoihin ja kulttuureihin, käsitellään luontevasti esiopetuksen arjessa. Katsomuskasvatuksessa voidaan tutkia erilaisia kirkkoja, uskontoon liittyviä esineitä, keskustella uskontojen mukaisista tavoista ja pyytää esimerkiksi huoltajia kertomaan heidän uskonnostaan. Tarkoituksena ei ole sitouttaa lapsia mihinkään tiettyyn katsomukseen tai johdattaa heitä uskonnon harjoittamiseen, vaan tutustua lapsiryhmässä ja lähiympäristössä edustettuina oleviin katsomuksiin. Perheen vakaumus otetaan huomioon ja sitä kunnioitetaan. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatukseen ei tarvita erillistä lupaa huoltajilta vaan erilaisten kulttuurien tutkiminen ja tapoihin tutustuminen lapsiryhmän taustojen mukaisesti on osa monipuolista esiopetusta.

Suomessa esiopetuksessa on useita perinteisiä juhlia, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Nämä yhteiset juhlat ovat perusopetusasetuksen (852/1998) 3 §:n 5 momentin mukaisia lukuvuoden päättäjäisiä ja muita yhteisiä tapahtumia, jotka ovat kaikille oppilaille tarkoitettuja (ks. EOAK/2186/2018). Nämä juhlat eivät ole uskonnollisia tilaisuuksia, eikä niille järjestetä vaihtoehtoisia tilaisuuksia. Opetuksen järjestäjä päättää tarkemmin juhlista ja niiden sisällöstä. Yhteisiin juhliin voi sisältyä joitakin uskontoon viittaavia elementtejä, kuten yksittäinen virsi. Yhteisiä juhlia voidaan vain harkitusti järjestää kirkossa tai kirkkosalissa eikä juhlia voi järjestää kokonaisuutena arvioiden uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena.

(Ohje perusopetuksen uskonnon ja elämänskatsomustiedon opetuksen sekä esiopetuksen katsomuskasvatukseen järjestämisestä sekä yhteisistä juhlista ja uskonnollisista tilaisuuksista esi- ja perusopetuksessa | Opetushallitus (oph.fi) 2022. Opetushallitus. OPH-3903-2022; toimialan ryhmäkirje 2023:9. Ohje uskonnonopetuksen ja koulun juhlien järjestämiseen esi- ja perusopetuksessa)

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Matemaattiset taidot

Matemaattisten taitojen harjoittamiseen liittyvien materiaalien tulee olla esillä ja lapsen saatavilla, jolloin opettajan tehtävänä on ohjata ja tukea lapsen toimintaa, sekä tarvittaessa

herättää kiinnostusta ja motivoida työskentelemään. Leikit, pelit, oppimisvälineet ja pienet työtehtävät antavat lapselle mahdollisuuden toimia aktiivisena oppijana ja tutkijana. Kun ympäröivää maailmaa havainnoidaan ja ihmetellään yhdessä lapsen kanssa, sitä voidaan opetella tulkitsemaan myös matematiikan keinoin. Ongelmanratkaisutaitoja opetellaan kokeilemalla erilaisia vaihtoehtoja, tekemällä niistä johtopäätöksiä ja etsimällä säännönmukaisuuksia. Opettajan ohjaava opetustyyli sekä lapsen kannustaminen puhumaan omista havainnoistaan, mahdollistaa lapsen ajattelunkehittämisen.

Keravan esiopetuksessa tieto- ja viestintäteknologiaa on apuna ympäröivän maailman havainnoinnissa. Matemaattisten ajattelutaitojen harjoittelun osana käytetään koodaamista leikkien ja pelien muodossa. Lisäksi voidaan hyödyntää erilaisia ikätasolle soveltuvia visuaalisia ohjelmointiympäristöjä.

Ympäristökasvatus

Keravalla esiopetuksen **ympäristökasvatuksen** tavoitteena on elämysten kautta herättää halua liikkua luonnossa, tutkia ja suojella ympäristöä sekä kehittää havaintojen ja päätelmien tekemisen taitoja ja ongelmanratkaisukykyä. Hyvä luontosuhde kehitty parhaiten ulkona luonnossa olemalla ja luonnon kanssa tutuksi tulemalla. Tunneside luontoon ja ympäristöön syntyy ja kehittyy omien kokemusten kautta. Keravan esiopetuksessa retkeillään lähiympäristössä viikoittain. Tietotekniikkaa hyödynnetään tiedon hankinnassa ja dokumentoinnissa.

Esiopetusryhmissä lajitellaan jätteet ja toimitaan energiaa säästävästi. Lasten kanssa pohditaan sitä, minne tavarat päätyvät sen jälkeen, kun niille ei ole enää käyttöä sekä pidetään roskankeruutalkoita ja tutustutaan jätteidenlajittelupisteeseen. Osallistumalla arjen työtehtäviin lapset oppivat huolenpitoa muista ja vaikuttamaan lähiympäristön viihtyisyyteen. Ympäristökasvatuksen teemoja käsiteltäessä huomioidaan lasten osallisuus, joka toteutuu esiopetuksen arjessa, kun toimintaa suunnitellaan lasten kiinnostuksen mukaan, ja lasten omaehtoista toimintaa, tutkimista ja kokeiluja mahdollistetaan.

Teknologiakasvatus

Lapset ovat luonnostaan tutkivia ja kekseliäitä. Teknologiakasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa, miten kaikki toimii. Teknologiaan tutustumista toteutetaan esiopetuksessa erityisesti leikin kautta. Tärkeää on elämyksellisyys, toiminnallisuus, havainnot ja tutkiva oppiminen.

Kasvan ja kehityksen

Esiopetuksen liikunta

Liikunta muodostuu arjen toiminnoista, liikkumisesta sisällä ja ulkona, siirtymistä, projekteista, suunnitellun toiminnan yhteydessä liikkumisesta, metsäretkistä ja muista viikoittaisista retkistä esiopetuksen tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi Keravan esiopetuksessa järjestetään kaikille esiopetusikäisille yhteisiä liikunnallisia tapahtumia vuosittain. Liikuntatapahtumissa innostetaan liikkumaan päivittäisen liikunnan lisäksi esimerkiksi jäähallilla, liikuntakentillä ja yhteisten tapahtumien avulla urheilukentillä ja puistoissa. Esiopetusikäiset oppivat liikunnan lisäksi tuntemaan näin Keravan liikuntapaikat.

Esiopetuksen toimintakulttuuri luo perustaa liikunnalliselle elämäntavalle, joka syntyy innostumisen, yhdessä tekemisen, kannustamisen ja monipuolisten liikuntakokemusten avulla. Esiopetuksessa keskeistä on **liikunnan ilo**, yhdessä tekeminen ja onnistumisen kokemukset. Keravalla esiopetuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksia. Liikunta on iso osa esiopetuksen arkea ja yhdistyy kaikkien laaja-alaisten osaamisalueiden toteuttamiseen sekä jokaiseen esiopetuspäivään. Ohjattua liikuntaa on esiopetuksessa useita kertoja viikossa sekä sisätiloissa, että ulkona. Esiopetukseen sisällytetään hyvinvointia tukevaa monipuolista taukoliikuntaa sekä liikunnallisia siirtymiä. Jokaisella lapsella on oikeus päivittäiseen taukoliikuntaan. Ohjatun liikunnan lisäksi lapsille mahdollistetaan liikkuva leikki monenlaisissa oppimisympäristöissä. Esiopetuksessa harjoitellaan ulkoilun aikana erilaisia liikunta-, -perinne-, - ja pihaleikkejä. Liikunnan suunnittelussa otetaan huomioon lasten toiveita ja osallistetaan heitä liikunnan toteutukseen. Toiminta suunnitellaan niin monipuoliseksi, että kaikilla on mahdollisuus kehittyä omassa tahdissaan.

Lasten turvallisuudesta huolehditaan, mutta samalla ymmärretään, että liikkumaan oppiminen luo turvallisuutta. Liikkumaan houkutellaan ja lapsen luontaista liikkumisen halua kunnioitetaan ilman, että turvallisuusnäkökulma estää tavallisen tekemisen. Tavoitteena on, että myös pienessä tilassa liikkuminen olisi mahdollista. Aikuisten tehtävänä on huolehtia, että jokainen lapsi saa riittävästi harjoitusta oman kehitysvaiheen mukaan. Liikuntaan ja liikkumiseen motivoimisessa kasvattajien malli on tärkeää. Kasvattajat ovat itse liikkumiseen osallistuvia, innostavia ja kannustavia. Esiopetuksessa korostuu arkiliikunnan ja jokapäiväisen liikunnan merkitys. Liikuntavälineet tulee olla lasten saatavilla omaehtoisien liikunnan lisäämiseksi ja motivoimiseksi. Esiopetuksen henkilöstön tehtävänä on oppimisympäristön muokkaaminen yhdessä lasten kanssa liikuntaan houkuttelevaksi. Keravan esiopetuksessa noudatetaan Keravan varhaiskasvatuksen liikkumisen vuosisuunnitelmaa.

Kuva 4: Liikuntakasvatus Keravalla

Pedagogiikka ruokailutilanteissa

Ruokailuhetkien tavoitteena on kiireetön, myönteinen ja kannustava ilmapiiri, joka lisää hyvinvointia, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja luo **ruokailoa**. Ruokailutilanteissa toimitaan yhdessä sovittujen ystävällisten ruokatapojen ja käytäntöjen mukaisesti lapsi- ja tilannekohtaiset seikat joustavasti huomioiden. Lasten ruokailuun liittyviä ajatuksia arvostetaan ja ryhmään luodaan myönteisen ruokapuheen ja maistelun kulttuuria. Ruokailutilanteissa harjoitellaan ruuan annostelua ja ottamista itse, ruokailuvälineiden käyttöä sekä hyviä. Lasta rohkaistaan laajentamaan makutottumuksiaan ja kannustetaan maistamaan uusia makuja oman vauhdin mukaisesti. Keravan esiopetuksessa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin juureksiin, vihanneksiin, hedelmiin, marjoihin ja sieniin. Niiden kasvuolosuhteita ja sadonkorjuutapoja tutkitaan. Lapsi havainnoi ja oppii ruoka-asioita vahvasti kaikkien aistiensa kautta.

Ruokakasvatuksessa käsitellään ruuan ja valintojen merkitystä hyvinvointiin ja terveyteen, tutustutaan ruuan alkuperään sekä erilaisiin ruokakulttuureihin. Myönteisen ruokasuhteen kehittymistä ja ruokatietouden lisääntymistä edistetään yhdistämällä ruoka- ja ruokailukasvatuksen sisältöjä myös muihin osaamisen alueisiin ja oppisisältöihin sekä leikkiin.

Esiopetuksessa lapset harjoittelevat omasta henkilökohtaisesta hygieniasta ja puhtaudesta huolehtimisesta. Lasten kanssa keskustellaan pukeutumisesta sään ja tilanteen mukaan, sekä omista vaatteista ja tavaroista huolehtimisesta.

Turvataidot

Esiopetusryhmissä käsitellään lasten turvataitoja keskustelujen, draaman, satujen ja leikkien avulla. Lapsia kannustetaan itse pohtimaan asioita ja etsimään ratkaisuja yhdessä toisten lasten kanssa. Turvataitokasvatus vahvistaa lasten itsearvostusta ja itseluottamusta, edistää lasten

tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja hyviä kaverisuhteita, parantaa lasten valmiuksia suojella itseään **turvallisuutta** uhkaavissa kiusaamisen, väkivallan, alistamisen ja ahdistelun tilanteissa sekä ohjaa lapsia kertomaan huolistaan luotettavalle aikuiselle. Keravalla esiopetukseen on laadittu oma toimintamalli kiusaamistilanteisiin.

Keravan esiopetuksessa lapset oppivat, että jokainen ihminen on yhtä arvokas ulkoisista ominaisuuksistaan, suorituksistaan ja osaamisestaan riippumatta. Esiopetuksessa opitaan iloitsemaan itsestä ja muista ihmisistä. Tavoitteena on, että lapsi näkisi itsensä, ja muut huolenpidon ja hyvän kohtelun arvoisena.

Lasten omaan itseensä, mieltymyksiinsä, tarpeisiinsa ja vahvuuksiinsa tutustumista edistetään. Heitä kannustetaan hyväksymään myös epäonnistumisia. Itsearvostus rakentuu kaverisuhteissa ja muissa läheisissä ihmissuhteissa, lapsen saaman turvan ja hoivan kautta sekä tunteesta, että he ovat pidettyjä ja rakastettuja. Kun esiopetuksessa puututaan epätoivottuun käytökseen, tehdään se niin, ettei puuttuminen kohdistu lapsen persoonaan, vaan epätoivottuun toimintaan.

Keravan esiopetuksessa lapset opettelevat tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja ilmaisemista. Lapsille opetetaan, että tunteet ovat sisäisiä viestejä, jotka auttavat päättämään, mikä itselle on hyväksi ja mikä haitaksi. Pelon tunne ja hämmennys saavat valppaaksi, kiukku antaa voimaa puolustaa itseä ja itselle tärkeitä asioita tai ihmisiä. Ilo ja innostus taas auttavat oppimisessa. Turvan tunne auttaa tietämään, mitkä tilanteet tai ketkä ihmiset edistävät hyvinvointia. Lapsia ohjataan siihen, että kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja, mutta toimiminen niiden mukaan ei aina kuitenkaan ole oikein tai viisasta. Opetetaan, että on tärkeää oppia säätelemään tunteitaan, etteivät ne saa liikaa valtaa ja aiheuta vahinkoa. Yhdessä mietitään sitä, miten lapset itse omilla valinnoillaan voivat edistää omaa terveyttään ja hyvinvointiaan.

Keravan esiopetuksessa lasten kanssa keskustellaan elokuvien, sarjojen ja pelien ikärajoista. Lasten kanssa voi myös opetella ikärajoista kertovat merkit, jolloin he itsekin tietävät, mikä sisältö ei ole heille sallittua. Lasten kanssa käydään läpi **digimaailman yleisiä käytösääntöjä**, käyttäytymishojeita, kriittisyyttä ja keskustellaan digimaailmaan liittyvistä hienoista puolista sekä myös vaaroista. Lasten kanssa yhdessä harjoitellaan medialaitteiden käyttöä ja erilaisten sovellusten ja pelien käyttöä.

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä⁷². Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylopyopetuksena.

⁷² Perusopetuslaki 10 §

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisenä ja kielitietoisena opetuksena kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa⁷³ opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai

73 Perusopetuslaki 5 § (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 § (309/2021)

saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylypykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Keravalla ruotsinkielinen esiopetus hankitaan ostopalveluna yksityiseltä palveluntuottajalta.

Keravan esiopetuksessa saamenkielisten, romaninkielisten ja viittomakielisten esiopetusoppilaiden esiopetuksessa noudatetaan Keravan esiopetussuunnitelmaa ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia säädöksiä huomioiden kulttuurien ominaispiirteet.

Lasten esiopetus järjestetään lasten tarpeiden mukaan suunnitellussa esiopetuspaikassa. Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa toimii suomi toisena kielenä -varhaiskasvatuksen opettajia, jotka ovat henkilökunnan tukena kieli- ja monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttamisessa sekä antavat tehostettua suomen kielen opetusta muuta kuin suomea äidinkielenään puhuville lapsille tarpeen mukaan.

Keravan esiopetuksessa tavoitteena on ohjata kaikkia esioppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Esiopetukseen voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään lasten ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon lasten ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

Monikielisten lasten esiopetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea lasten monikielisyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Siten esioppilaat saavat valmiudet tasapainoiseen ja aktiiviseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksessa otetaan huomioon lasten taustat ja lähtökohdat, kuten äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika. Monikielisiä esioppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti esiopetuksessa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppimiskokonaisuuksien sisällön omaksumista. Suomen perustuslain mukaan

jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Monikielisen esioppilaan varhaiskasvatus- ja esiopetustausta sekä oman äidinkielen osaamistaso selvitetään yhteistyössä huoltajien kanssa.

Keravan esiopetus osallistuu mahdollisuuksien mukaan kansainvälisiin hankkeisiin ja vierailuihin. Kansainvälisen yhteistyön avulla esiopetuksen toimintaa rikastetaan eri maiden kanssa tehtävillä yhteisillä projekteilla, ideoilla ja vuorovaikutuksella. Esiopetusryhmät voivat vastaanottaa kansainvälisiä vieraita osallistaen heitä lapsiryhmän toimintaan.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Keravalla laajamittaista ja suppeampaa kaksikielistä esiopetusta järjestetään yksityisissä päiväkodeissa. Yksityisen päiväkodin hakeutuessa esiopetusta ja täydentävää varhaiskasvatusta järjestäväksi yksiköksi, esimerkiksi kaksikielistä esiopetusta antavaksi yksiköksi, on sen noudatettava lasten ja nuorten palvelujen toiminnasta vastaavan lautakunnan hyväksymiä esiopetuksen järjestämisen kulloinkin voimassa olevia kriteereitä. Kriteereissä kuvataan mm. esiopetusta antavan opettajan kielitaitovaatimukset, pätevyys sekä ryhmäkoko.

4.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt⁷⁴ osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain⁷⁵ mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi⁷⁶. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevilla asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

Keravalla esiopetuksen lukuvuosisuunnitelma tehdään esiopetuksessa päiväkodin johtajan johtamana yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa. Lukuvuosisuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittavilta osin yhteistyötä alueen erityisopettajan ja kieli- ja kulttuuriopettajan kanssa sekä esiopetuksen opiskeluhoitohenkilöstön kanssa. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että lukuvuosisuunnitelmaan kirjatut toimintatavat toteutuvat esiopetuksessa. Yhteistyön avulla varmistetaan paitsi opetuksen edellytyksiä tukevien järjestelyiden ja ryhmäkohtaisten tukitoimien suunnittelu, toteutus ja arviointi myös opiskeluhoitohenkilöstön kanssa esiopetuksen hyvinvointityötä edistävien kokonaisuuksien suunnittelu, toteutus ja arviointi.

⁷⁴ Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)

⁷⁵ Perusopetuslaki 4 a luku

⁷⁶ Perusopetuslaki 20 a §

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen⁷⁷ tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa⁷⁸. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁷⁹ ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin⁸⁰, jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhoillon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhoillon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoiltona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoilolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoiltona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa⁸¹. Opiskeluhoilosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

77 Perusopetuslaki 20 a §

78 HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, s. 77–78

79 Perusopetuslaki 20 b §

80 Perusopetuslaki 20 a §

81 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Keravan esiopetuksen tuen toteuttamisessa korostuvat toimiminen inklusiivisten periaatteiden mukaan, yhteisöllisyys ja osallisuuden tukeminen. Lapsen tarvitseman tuen arvioinnissa ja suunnittelussa lasta opettavat esiopetuksen opettajat tekevät yhteistyötä lapsen huoltajien ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja kieli- ja kulttuuriopettajan kanssa sekä muiden lapsen asioista vastaavien asiantuntijoiden kanssa.

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä⁸². Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

Keravalla tuen jatkumo saumattomasti varhaiskasvatuksesta esiopetukseen varmistetaan sovituin tiedonsiirtoikäntein. Kaikista varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtävistä lapsista siirretään esiopetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulevaan esiopetusryhmään varhaiskasvatuksen toimintavuoden keväällä. Tiedonsiirto tehdään yhteistyössä lasta opettavien opettajien ja huoltajien sekä tarvittaessa lapsen asioissa mukana olevien muiden opetuksen asiantuntijoiden, kuten erityisopettajan, kieli- ja kulttuuriopettajan, ja / tai eri hallinnon alan asiantuntijoiden kanssa, kuten opiskeluhoitolpalveluiden ammattilaisten kanssa.

Siirtopalavereissa varmistetaan lapsen tarvitseman tuen suunnitteluun ja toteuttamiseen tarvittavat tiedot. Esiopetuksen lukuvuoden alussa erityisesti kiinnitetään huomio lasten havainnointiin ja keskusteluun lasten huoltajien kanssa, jotta lasten oppimisen edellytyksiä tukevat järjestelyt vahvistuvat ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista voidaan arvioida ja tarvittaessa muuttaa ja vahvistaa kaikkien lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen varmistamiseksi. Tiedonsiirrosta annetut ohjeet löytyvät Keravan intranetistä Tuen käsikirjasta.

Esiopetuksesta perusopetukseen siirryttäessä tehdään yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen välillä eheän tuen jatkumon varmistamiseksi. Tiedonsiirrot nivelvaiheessa esiopetuksesta alakouluun toteutetaan Keravan tiedonsiirtoa koskevien ohjeiden mukaisesti. Huoltajien kutumisessa tiedonsiirtopalavereihin sekä muussa tiedonsiirrossa noudatetaan lasten ja nuorten palveluiden toimialan antamaa ohjeistusta tiedonsiirrosta. Tiedonsiirtoa toteuttavat pääosin lasta opettavat opettajat ja tarvittaessa erityisopettajat. Opiskeluhoollolliset asiat siirretään tulevaan kouluun kuitenkin aina vain huoltajan luvalla. Tiedonsiirroista ja nivelvaiheen yhteistyöstä on kerrottu tarkemmin Tuen käsikirjassa Keravan intranetissä.

⁸² Varhaiskasvatuslaki 41 § ja Perusopetuslaki 41 §

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkia toimintaa⁸³. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä⁸⁴. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen

83 Perusopetuslaki 20 b §

84 Perusopetuslaki 20 b §

ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa⁸⁵. Ne ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaiisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa⁸⁶. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen⁸⁷ tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmässä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspöissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen⁸⁸ tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa

85 Perusopetuslaki 20 b §

86 HE 114/2024 vp, s. 57–58

87 Perusopetuslaki 20 b §

88 Perusopetuslaki 20 b §

opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Eriyisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilöllä lapsia tai opetusta koskevista asioista. Eriyisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

Keravalla esiopetuksen oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Esiopetuksenjärjestäjä vastaa siitä, että esiopetuksen järjestämisessä ja esiopetusryhmien suunnittelussa tehdään laaja yhteistyötä tarvittavien esiopetuksenjärjestäjän asiantuntijoiden kanssa. Lasten varhaiskasvatuksessa saamia tukimuotoja arvioidaan asiantuntijayhteistyössä esiopetuksen opetusryhmien suunnittelussa siten, että kaikissa esiopetusryhmissä on mahdollista riittävästi huomioida ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lasten yksilölliset tuen tarpeet.

Keravan esiopetuksessa huolehditaan opetuksenjärjestäjän osalta riittävästä resurssista esiopetuksen erityisopetukseen ja kieli- ja kulttuuritietoiseen opetukseen. Riittävät resurssit tukevat esiopetuksen toimintayksiköitä, joissa päiväkodinjohtajat vastaavat esiopetuksen oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista.

Keravalla esiopetuksessa huolehditaan siitä, että esiopettajille, erityisopettajille ja kieli- ja kulttuuriopettajille mahdollistetaan riittävä yhteissuunnittelu-aika. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että jokaisessa esiopetusryhmässä mahdollistetaan tämä yhteissuunnittelu vähintään lukuvuoden alussa ja yhteissuunnittelulle varataan aikaa aina tarvittaessa. Yhteisen suunnitteluaikaa kautta luodut käytännöt tuen toteuttamiselle ja tarvittavalle yhteis- ja samanaikaisopettajuudelle kussakin esiopetusryhmässä kirjataan esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan.

Päiväkodin johtajan vastuulla on esiopetuksen toimintayksikön oppimisen tukeen liittyvien rakenteiden ja kokonaisuuden johtaminen. Päiväkodin johtaja vastaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen esiopetusryhmäkohtaisesta toteutumisesta, seurannasta, arvioinnista ja kehittämisestä. Päiväkodin johtaja johtaa pedagogista toimintaa ja vastaa esiopetusryhmässään lasten resurssien kohdentamisesta tarkoituksenmukaisesti. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että lukuvuosisuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön kanssa ja siitä tiedotetaan huoltajien ja lapsia lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen periaatteet, toiminnan rakenteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut koulun tasolla. Päiväkodin johtaja vastaa esiopetuksen lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seurannasta ja arvioinnista.

Päiväkodin johtaja vastaa yksikkönsä pedagogisesta toiminnasta. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että esiopetusryhmässä opettajat suunnittelevat, arvioivat ja kehittävät oppimisympäristöjä, toteuttavat suunnitelmallista pienryhmätoimintaa ja erityttävät opetusta tarvittavilta osin lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Strukturiin sidottu säännöllinen esiopetustoiminta ja pienryhmätoiminta suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan vahvaan pedagogiikkaan pohjautuen. Eriyisopettajien ja kieli- ja kulttuuriopettajien asiantuntemusta hyödynnetään pedagogisen toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja toiminnan kehittämisessä. Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että opetushenkilöstön osaaminen on tarkoituksenmukaista ja, että osaamista kehitetään säännöllisesti yhdessä esiopetuksen järjestäjän kanssa sovituin koulutuksin tai muutoin sovituin menetelmin.

Esiopetusryhmää opettavat opettajat tekevät yhteistyötä ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja tukimuotojen riittävyden arvioinnissa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan ja/tai kieli- ja kulttuuriopettajan konsultaatiota. Toteutunut ryhmäkohtainen tuki kirjataan lapsen henkilökohtaiseen esiopetussuunnitelmaan sille määrättyyn kohtaan (vasuun) Wilmassa. Yksityiset päiväkodit kirjaavat ryhmämuotoiset tukimuodot lapsen paperiseen vasuun.

Esiopettaja vastaa ensisijaisesti yleisen tukioetuksen antamisesta esiopetuksen ryhmäkohtaisena tukimuotona. Tukioetuusta suunnitellaan tarvittaessa yhteistyössä työssä erityisopettajan ja kieli- ja kulttuuriopettajan kanssa.

Keravalla esiopetuksen opetuskielen tukioetus järjestetään niin, että se tukee kaikkia lapsia esiopetusryhmän opetuskielen oppimisessa. Esiopetuksen opetuskielen tukioetuksessa otetaan huomioon lapsen varhaiskasvatuksen kielelle altistumisen aika ja hyödynnetään KieliPeda-työvälineellä tuotettua tietoa kielenoppimisesta. Kaikilla lapsilla esiopetuksessa on oikeus saada opetuskielen tukioetuusta. Lapsiryhmää opettavat esiopettajat arvioivat, ketkä tarvitsevat opetuskielen tukioetuusta. Esiopettaja vastaa ensisijaisesti opetuskielen tukioetuksen antamisesta. Tarvittaessa opetuskielen tukioetuksen tarpeen arvioinnissa ja tukioetuksen antamisessa yhteistyötä tehdään kieli- ja kulttuuriopettajan kanssa.

Ryhmäkohtaisena tukimuotona voidaan lapsia jakaa tarkoituksenmukaisiin, joustaviin ja erikokoisiin ja kestoltaan eri pituisiin opetusryhmiin. Ryhmän kokoa ei ole rajattu. Joustavien ryhmittelyjen osalta suunnittelu tapahtuu lapsia opettavien esiopettajien ja erityis- ja kieli- ja kulttuuriopettajien kesken. Tarvittavilta osin hyödynnetään myös opiskeluhooltohenkilöstön asiantuntemusta.

Jos ryhmää opettavat opettajat arvioivat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa yhteistyössä lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi, ja esiopettaja on yhteydessä lapsen huoltajiin. Esiopettaja voi sopia yhteistyöstä huoltajiin erityisopettajan kanssa, mikäli hän katsoo sen tarpeelliseksi. Päävastuu yhteistyöstä huoltajien kanssa on kuitenkin esiopettajalla.

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia⁸⁹ viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa⁹⁰. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa⁹¹.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

⁸⁹ Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)

⁹⁰ Perusopetuslaki 20 c §

⁹¹ Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen⁹² tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä⁹³, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystyöpalveluja.

Lapsikohtaiset tukitoimet Keravan esiopetuksessa

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Lapsikohtaisena tukitoimena erityisopettajan antamaa opetusta voidaan toteuttaa pienryhmissä esiopetusryhmän sisällä. Keravalla lapsikohtaisiin tukitoimiin liittyvä pienryhmä muodostetaan joustavasti esiopetuksen tavoitteiden saavuttamisen ja lasten tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Pienryhmän koko määräytyy lasten tuen tarpeiden perusteella.

Pienryhmäopetusta annetaan säännöllisesti, esimerkiksi: lukukauden tai -vuoden pituisissa jaksoissa. Erityisopetus pienryhmässä voi myös toteutua lapsen tuen tarpeen mukaan kerran viikossa / kerran kahdessa viikossa säännöllisesti sovitun ajanjakson ja tämä arvioidaan lapsen tukitoimien suunnitelmassa.

Pienryhmät muodostetaan esiopetuksessa ryhmäkohtaisesti perustuen esiopetusryhmäkohtaisiin vuosittaisiin resursseihin sekä pedagogiseen suunnitteluun. Pienryhmien muodostamisen

⁹² Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)

⁹³ Perusopetuslaki 20 c §

periaatteet ja toteuttamisen käytänteet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Pienryhmien suunnittelussa ja arvioinnissa hyödynnetään erityisopettajan ja tarvittaessa kieli- ja kulttuuriopettajan pedagogista erityisosaamista.

Tarvittaessa erityisopettajan antama erityisopetus voi olla myös yksilöopetusta, joka tapahtuu säännöllisesti ja suunnitelmallisesti ja perustuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Yksilöopetus on pitkäkestoista ja tapahtuu sovitun ajanjakson ajan perustuen lapsen tuen tarpeeseen. Yksilöopetusta voi toteuttaa esimerkiksi säännöllisesti kerran viikossa tai kerran kahdessa viikossa määritellyn ajanjakson ajan lapsen tarpeiden mukaisesti. Sovitut käytänteet kirjataan lapsen tukitoimien suunnitelmaan ja niitä arvioidaan säännöllisesti.

Lasta opettava erityisopettaja voi antaa erityisopetusta lisäksi esim. yhteisopettajuuden tai samanaikaisopettajuuden keinoin. Säännöllisyys ja pitkäkestoisuus määrittellään lapsen lapsikohtaisten tukitoimien suunnitelmassa.

Erityisopettajan opetus kokoaikaisesti pienryhmässä

Keravalla kokoaikainen pienryhmä voi olla joko alueellinen pienryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan. Alueellisessa pienryhmässä toimii kokoaikainen erityisopettaja. Alueellisessa pienryhmässä voi olla esiopetusikäisten lisäksi myös varhaiskasvatusikäisiä tukea saavia lapsia.

Alueellisessa pienryhmässä on sekä esiopetusikäisiä että varhaiskasvatusikäisiä lapsia, jotka saavat tukea oppimiseen. Ryhmien muodostaminen perustuu moniammatilliseen yhteistyöhön lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Pienennetty esiopetusryhmä on esiopetusikäisistä lapsista koostuva ryhmä, jossa toimii esiopetuksen ajan kokoaikaisesti erityisopettaja joko esiopettajan parina tai yksin. Pienennettyjen esiopetusryhmien muodostaminen perustuu myös moniammatilliseen yhteistyöhön ja lasten yksilöllisiin tarpeisiin.

Esiopetuksen ryhmien muodostamisessa noudatetaan, mitä varhaiskasvatuksessa määrätään varhaiskasvatuslaissa henkilöstön ja lasten suhdeluvusta.

Tulkittamis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineet lapsikohtaisena tukitoimena

Esiopetuksen lapsikohtaisena tukitoimina tulkittamis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineet ovat aina lapsen henkilökohtaisia tukipalveluita. Näihin haetaan päätös Keravalla samalla tavalla kuin lapsikohtaisiin tukitoimiin muutoinkin. Lapsikohtaisien tukitoimien arvioinnista ja päätöksestä paikalliset tarkennukset on kirjattu lukuihin 5.3.1 ja 5.3.3.

5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä⁹⁴ ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua⁹⁵ lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa⁹⁶ on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

94 Perusopetuslaki 20 d § (1090/2024)

95 Perusopetuslaki 20 d §

96 Perusopetuslaki 20 d §

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja⁹⁷. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat⁹⁸. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain⁹⁹ mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystieteiden¹⁰⁰ monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja¹⁰¹ tai tukipalveluita¹⁰², näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkitsemispalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

Tuen arvioinnista ja suunnitelman laadinnasta vastaa lapsen esiopettaja. Keravalla arvioinnissa ja suunnittelussa tulee tehdä moniammatillista yhteistyötä tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tulee vähintään konsultoida, mikäli ryhmäkohtaiset tuenmuodot näyttävät riittämättöminä.

Tuen riittävyyden arviointi aloitetaan, kun lapsen esiopettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä. Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelu aloitetaan arvioimalla yhteistyössä erityisopettajan kanssa lapsen jo saamien ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyttä. Esiopettaja ottaa lapsikohtaisten tukitoimien arviointia varten yhteyttä lapsen asioissa mukana olevaan erityisopettajaan tai esiopetusryhmän alueelliseen erityisopettajaan. Tarvittaessa konsultoidaan opiskeluhoitolaisten henkilöstöä.

5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma¹⁰³. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja¹⁰⁴. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on

97 Perusopetuslaki 20 d §

98 Perusopetuslaki 20 d §

99 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

100 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

101 Varhaiskasvatustalaki 15 b § (1183/2021)

102 Varhaiskasvatustalaki 15 c § (1183/2021)

103 Perusopetuslaki 20 e §

104 Perusopetuslaki 20 e §

laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa¹⁰⁵. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan¹⁰⁶.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava¹⁰⁷ tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaisesti. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkittamis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti¹⁰⁸.

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

Lapselle tehdään lapsikohtaisia tukitoimia koskeva suunnitelma yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Keravalla tukitoimien suunnittelussa esiopettaja tekee yhteistyötä erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös moniammatillisesti ja monialaisesti esimerkiksi opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa.

5.3.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös¹⁰⁹ lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on

¹⁰⁵ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁶ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁷ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁰⁸ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

¹⁰⁹ Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)

arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia¹¹⁰.

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti¹¹¹. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti¹¹². Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella¹¹³ tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua¹¹⁴. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana¹¹⁵. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti¹¹⁶. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsenpalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain¹¹⁷ mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisen tukitoimien toteuttamisesta.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta¹¹⁸.

Lapsikohtaisen tukitoimien suunnitelma ja lapsen ja huoltajien kuuleminen sekä tarvittaessa asiantuntijalausunnat toimitetaan päätösvalmistelua varten hallintosäännössä määritellylle viranhaltijalle. Päiväkodin johtaja vastaa asiakirjojen laatimisesta annetuin ohjein ja sekä siitä, että kuuleminen ja muu asiakirjojen käsittely on tehty hallintolain mukaisesti ja kaupungin ohjeita noudattaen. Lisätietoa päätösprosessista on löydettävissä Keravan intranetistä Tuen käsikirjasta.

Hallintopäätöksen tekee kulloinkin voimassa olevassa Keravan hallintosäännössä määrätty viranhaltija. Hallintopäätös on voimassa toistaiseksi. Lapsikohtaisen tukitoimien suunnitelma päivitetään/tarkastetaan vähintään kerran lukuvuodessa (kevään leops-keskustelu). Mikäli lapsen

¹¹⁰ Hallintolaki

¹¹¹ Hallintolaki 34 §

¹¹² Hallintolaki 45 §

¹¹³ Perusopetuslaki 20 d §

¹¹⁴ Perusopetuslaki 42 § (959/2015) ja Hallintolaki 46 § (581/2010)

¹¹⁵ Perusopetuslaki 20 f §

¹¹⁶ Perusopetuslaki 20 e §

¹¹⁷ Perusopetuslaki 20 c §

¹¹⁸ Perusopetuslaki 20 f §

tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Tuen päätös tulee tarkistaa myös esiopetuksen järjestämispaikan muuttuessa.

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatus- ja tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun¹¹⁹. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoolto luku 6).

Keravalla lapsi osallistuu esiopetuksessa yhteistyöhön tarkoituksen mukaisella tavalla. Lasta kuullaan häntä koskevissa asioissa, lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden lapselle sopivalla tavalla. Lapsen kuulemisessa noudatetaan sensitiivisyyttä ja kunnioittavaa asennetta lasta ja hänen ajatuksiaan kohtaan. Lasta arvostetaan oman itsensä tuntijana ja lapsen mielipide on kuulijalle tärkeä.

Esiopetuksessa yhteistyö huoltajien kanssa perustuu huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön väliseen säännölliseen vuorovaikutukseen. Yhteistyö huoltajien kanssa on päivittäistä ja perustuu kunnioitukseen, luottamukseen ja avoimuuteen.

Osana tuen suunnittelua ja toteutusta yhteistyötä huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön kesken tehostetaan. Huomatessaan yksittäisen lapsen kasvussa tai oppimisessa mahdollista tuen tarvetta, opettaja keskusteleekin ensin lapsen huoltajien ja esiopetuksen muun henkilöstön kanssa. Tarvittaessa keskusteluun osallistuu opiskeluhoollon ammattilaisia. Yhteisten keskustelujen pohjalta suunnitellaan jatkotoimenpiteitä. Tavoitteena on, että lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät huolet ja haasteet tuodaan esille riittävän varhaisessa vaiheessa.

Keravalla tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa koko esiopetuksen ajan ja myös nivelvaiheissa siirryttäessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta alkuopetukseen. Nivelvaiheessa esiopetusryhmän opettaja käy siirtokeskustelut esiopetuksen alkaessa lapsen päiväkotiryhmän opettajan, perhepäivähoitajan tai leikkikoulun opettajan kanssa sekä alkuopetukseen siirryttäessä alkuopettajan kanssa.

¹¹⁹ HE 114/2024 vp, s. 12

Huoltajille tiedotetaan siirrettävistä tiedoista. Opetuksen ja oppimisen tuen ja opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeiset tiedot siirretään ohjeiden mukaisesti lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen.

Keravalla yhteinen esiopetukseen tutustumispäivä järjestetään samana päivänä kuin perusopetuksen kouluun tutustumispäivä.

5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä¹²⁰.

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveystieteiden asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämiseen ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

Opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamistapoja Keravalla lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa ja suunnittelussa:

Keravalla lapsikohtaisia tukitoimia arviotaessa ja suunniteltaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa. Erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi konsultoimalla suoraan suullisesti tai kirjallisesti (sähköisesti) opiskeluhoitopalveluiden asiantuntijaa. Lapsikohtaisten tukitoimien arviointia ja suunnittelua varten opiskeluhoitopalveluiden työntekijät tulevat tarvittaessa ja pyydettyä mukana.

Mikäli lapsen asiassa on tarvetta perustaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen yksilöllinen monialainen asiantuntijaryhmä tai sellainen on jo olemassa, voidaan lapsen oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviä asioita käsitellä myös tässä yhteydessä ja esiopettaja voi kirjata sovitut tukitoimet tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan. Tällaisessa tapaamisessa käsitellään

¹²⁰ Perusopetuslaki 40 § ja 41 §

siten kahta eri asiaa, jotka kirjataan kahteen eri dokumenttiin (opiskeluhoitokertomus OHL 20 § / tuen toteuttamista koskeva suunnitelma POL 20 f § /muu pedagoginen asiakirja). Tällaista tapaamista varten pyydetään myös aina huoltajien suostumus yksilöllisen monialaisen opiskeluhoitoryhmän tapaamiselle.

Esiopetuksen aikana moniammatillista ja monialaista yhteistyötä voidaan tehdä myös muiden kuin opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa, erityisesti silloin, kun lapsen asioissa on muita mahdollisia tukevia / tutkivia tahoja ja ammattilaisia mukana. Yhteistyötä esiopetuksen järjestäjän ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään aina ensisijaisesti sovitusti lapsen huoltajien kanssa.

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

a) Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädetyt tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin¹²¹. Oppivelvollisuus päättyy¹²², kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta¹²³. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden¹²⁴ piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta¹²⁵ tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaisesti 31.8.2026 mennessä. 1.8.2025 alkaen lapsikohtaisia tukitoimia koskeva järjestäminen ja päätöksenteko tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin¹²⁶, lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman¹²⁷ ja tukea koskevan päätöksen¹²⁸ mukaisesti.

b) Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin¹²⁹, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta¹³⁰.

121 Oppivelvollisuuslaki 2 §

122 Oppivelvollisuuslaki 2 §

123 Perusopetuslaki 26 a §

124 Perusopetuslaki 9 §

125 Oppivelvollisuuslaki 2 §

126 Perusopetuslaki 20 d §

127 Perusopetuslaki 20 e §

128 Perusopetuslaki 20 f §

129 Oppivelvollisuuslaki 2 §

130 Oppivelvollisuuslaki 2 §, varhennetun oppivelvollisuuden mukaisia päätöksiä voi valmistella 1.10.2025 alkaen ja päätökset voi ratkaista 1.8.2026-31.8.2026 välillä

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta¹³¹. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen¹³².

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista

¹³¹ Perusopetuslaki 26 a §

¹³² Oppivelvollisuuslaki 3 §

lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella¹³³. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Lasta opettava opettaja kirjaa ja laatii tarvittavat pedagogiset asiakirjat yhteistyössä erityisopettajan kanssa ja varmistaa, että päätöksentekijällä on kaikki tarvittavat tiedot käytettävissään, ja kuulee lasta ja huoltajaa päätöksen tekoa ennen.

Keravalla pidennetyn (31.7.2026 asti) ja varhennetun oppivelvollisuuden (1.8.2026 lukien) päätöksentekoon vaaditaan asiantuntijan lausunto.

Keravalla koulunkäynnin aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin sekä pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ottamisesta päättää kaupungin hallintosäännössä määritelty viranhaltija.

5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa¹³⁴. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä¹³⁵. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava¹³⁶. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta¹³⁷.

¹³³ Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024), voimaan 1.8.2026

¹³⁴ Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)

¹³⁵ Perusopetuslaki 4 a §

¹³⁶ Perusopetuslaki 4 a §

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaiikassa¹³⁸. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen¹³⁹. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua voidaan hyödyntää myös muiden kuin erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetukseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi¹⁴⁰. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

Keravalla sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen ja yhteistyön käytänteet sovitaan sairaalan sijaintikunnan kanssa.

5.5.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja¹⁴¹ vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

Muiden opetuspalveluiden tarve ja arviointi tehdään aina yhteistyössä lapsen huoltajien ja lapsen kanssa. Muiden opetuspalveluiden saaminen perustellaan, arvioidaan ja suunnitellaan lapsikohtaisten tukitoimien suunnitelmassa.

137 Perusopetuslaki 4 a §

138 Perusopetuslaki 4 a §

139 Perusopetuslaki 4 a §

140 Perusopetuslaki 4 a §

141 Perusopetuslaki 31 §

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa¹⁴² säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

Keravalla lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä päättää kaupungin hallintosäännössä määritelty viranhaltija. Lisätietoa päätösprosessista on esitetty Keravan kaupungin intranetissä Tuen käsikirjassa.

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella¹⁴³, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Keravalla koulunkäynnin aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin päättää kaupungin hallintosäännössä määritelty viranhaltija.

¹⁴² Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)

¹⁴³ Perusopetuslaki 27 §

Päätöksentekoa varten lapsesta toimitetaan psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys, josta ilmenee, miksi koulunkäynnin aloittaminen vuotta myöhemmin on tarpeen kyseiselle lapselle.

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- Luvun 5.1 osalta
 - Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisestä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut
 - Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa
 - Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt
- Luvun 5.2 osalta
 - Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut
- Luvun 5.3 osalta
 - Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
- Luvun 5.4 osalta
 - Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
 - Opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- Luvun 5.5 osalta
 - Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut **(voimaan 1.8.2026)**
 - Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut
 - Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

6. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁴⁴ määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia¹⁴⁵.

Opiskeluhoollolla¹⁴⁶ tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto¹⁴⁷, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus¹⁴⁸.

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä¹⁴⁹ lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolto esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut¹⁵⁰. Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat¹⁵¹.

6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma¹⁵². Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä¹⁵³. Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä¹⁵⁴ esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite¹⁵⁵ opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää¹⁵⁶ opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhooltotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot

144 Perusopetuslaki 14 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

145 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1225/2020)

146 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

147 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)

148 YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

149 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §

150 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

151 Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 a § (378/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

152 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

153 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §

154 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

155 Terveydenhuoltolaki 15 a §

156 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista esiopetuyksiköissä seurataan ja tarkistetaan¹⁵⁷ tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetuyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan¹⁵⁸.

Opetuksen järjestäjä vastaa¹⁵⁹ siitä, että opiskeluhoiton toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetuyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1) Arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetuyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys¹⁶⁰ huomioiden lasten ja esiopetuyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määrääjässä.

Arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoillon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetuyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotasaustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoillon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa¹⁶¹, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista¹⁶².

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- yhteisöllisen opiskeluhoillon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetuyksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien¹⁶³ johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

157 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

158 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

159 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

160 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 § ja Terveystarkastuslaki 15 §

161 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 § (886/2017)

162 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

163 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla¹⁶⁴ tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoollon, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollon seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoollon perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen¹⁶⁵. Lapsen osallisuus ja toivomukset¹⁶⁶ otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä¹⁶⁷.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvataan

- lapsen ohjaaminen opiskeluhoollon palveluihin¹⁶⁸ (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen lapsen tueksi¹⁶⁹ koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhoollon kertomusten¹⁷⁰ laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon rekisterille
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoollon on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoollon palvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä¹⁷¹. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoollon palvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoollon palvelujen osallisuus¹⁷² opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa
- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon monialainen yhteistyö¹⁷³ oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen¹⁷⁴ lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

164 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §

165 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

166 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §

167 EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuoja-laki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetuslaki 40 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)

168 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)

169 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

170 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § (377/2022) ja 21 § (377/2022)

171 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

172 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §

173 Perusopetuslaki 4 a luku

174 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön¹⁷⁵, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetustyöryhmien kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytännöt. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa¹⁷⁶ tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvauksen yhteistyöstä¹⁷⁷ huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Keravalla on laadittu opiskeluhoitosuunnitelma yhteistyössä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa. Opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhoitopalvelun osalta paikallisen opetussuunnitelman luvun 6.

Tämän opetussuunnitelman liitteeksi erillisasiakirjana laadittuun Esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmaan on kirjattu esiopetuksen opiskeluhoitopalvelun toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten seuraavat asiakokonaisuudet:

- 1) Arvio opiskeluhoitopalvelun kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista
- 2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoitopalvelun edistämiseksi
- 3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito).
- 4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa
- 5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma.

¹⁷⁵ Perusopetuslaki 29 §

¹⁷⁶ Perusopetuslaki 29 §

¹⁷⁷ Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki 25 § (88/2010) ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 §

Päiväkodit tarkentavat ja täsmentävät esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmaa yksikkökohtaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa vuosittain.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹⁷⁸. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa¹⁷⁹.

7.1. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkö- tai toimipaikkakohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen¹⁸⁰ asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

¹⁷⁸ Perusopetuslaki 7 §

¹⁷⁹ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

¹⁸⁰ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §